SOUTH AFRICAN PUBLIC LIBRARY
23 FEB 1955

No. 7—Vol.-LIII

Friday,
18th February, 1955

Registered at the G.P.O. as a Newspaper

Price 6d.

INDIAN OPINION

Founded by Mahatma Gandhi in 1903

*

Even the most despotic Government cannot stand except for the consent of the governed, which consent is often forcibly procured by the despot. Immediately the subject ceases to fear the despotic force his power is gone.

—**Mahatma Gandhi.**

—o—

You can oppose Communism only with truth in your heart. For which truth you must be prepared to die. That must be the truth of God.

—**The Archbishop of York.**

—o—

The best reformers the world has ever seen are those who commence on themselves.

—**G. B. Shaw**

*

Removal Of Africans From Johannesburg Western Areas Condemned

IN a message to a well attended mass meeting convened on Thursday, February 10, to protest against the Western Areas Removal Scheme, in Gandhi Hall, Durban, by the African Narional Congress, Congress of Demcrats and Natal Indian Congress, Dr. G. M. Naicker, banned President of the Natal Indian Congress, said:

"The evil doctrine of apartheid and all the cruelties and injustice that go with it must be exposed and eradicated so that free men and women of all races and colour will work together for the peaceful progress of the land of their birth.

"The shameless manner in which the Government is carrying the removal programme in the Western Areas," continued Dr. Naicker, "must indeed be a shocking reminder to all democrats and progressives, of the fascist and dictatorial trend in this country."

"I wish to take this opportunity," said Dr. Naicker, "of repudiating the false allegations made by the Minister of Justice in Parliament to the effect that violence was contemplated against the removal scheme and for that reason all gatherings on the Rand were banned for a period of 20 days. We wish to emphatically state that at no stage did we in the liberatory movement ever threaten to use violence and I have no doubt that however provocative the Government and its unsympathetic police force may become our people will always maintain moral discipline and self control."

"Dr. Naicker warned that the Nationalists policy is completely reactionary and if its phliosophy is allowed to go unchecked it can only end in chaos and the ultimate ruin of South Africa, and further warned that the Government should take heed of the trend of world thought and opinion against them. "Our mainstay," said Dr. Naicker, "is democracy—a way of life that will give each and every individual irrespective of race, colour or creed the greatest possible opportunity to develop himself in all aspects of life. Although bans, restrictions and disabilities have been imposed on individuals, and although we have witnessed at Western Areas the Government's determination to exercise its authoritarian power militantly and arbitrarily the yearning of the people for freedom is increasing day by day and they have become more and more awakened to the need for freeing themselves from political shackles and economic and social degradation."

Mr. H. E. Mall said, "we have met here to express our condemnation of the Government's policies to uproot settled communities in the Western Areas and when a Government tramples on the rights of people and injustices are perpetrated against the people it is the duty of all to come and express themselves unequivocally against such trampling of rights. And when they passed laws against the Indian people they said that they were doing so in the interests of the Indian people, yet we know that the history of Indian people over the last 50 years in South Africa is a history of deprivation of rights and a history of the misery of our people.

"When we come to meetings such as these to raise our voices in protest against these unjust laws in a peaceful way we are banned and called agitators and then we are told that these injustices are done by the Ministers in the interests of our people," concluded Mr. Mall.

(Continued on page 76)

FOR
RUBBER STAMPS
AND
PRINTING
CONTACT
STANDARD
PRINTING PRESS

GENERAL PRINTERS
AND
RUBBER STAMP MAKERS

73 BEATRICE STREET — DURBAN

PHONE 61006
P.O. BOX 2752

TELEGRAPHIC ADDRESS
"QUICKPRINT"

ESTABLISHED 1927

Phone 53. Telegrams 'SOLANKI.'

P.O. Box 208.

Solanki & Co. Ltd.

Merchant & Direct Importers

Extensive range always carried in the following:

Silks, Drapery, Toilets, Perfumes, Curios, Fashion Goods and Jewellery, Wide Range of Indian, Persian and Chinese Carpets.

Stockists of well-known branded Watches.

COPPERBELT PIONEER STORE

Where Quality and Service are Paramount.

Luanshya, Northern Rhodesia.

Telephone 2335. Telegrams 'BRADFORD'

P.O. Box 110

LUSAKA, NORTHERN RHODESIA

BRADFORD CLOTHING FACTORY

Direct Importers and Wholesale Merchants

Clothing Manufacturers

Proprietor RAMBHAI D. PATEL

Branch:

CITY STORE

Cairo Road, Lusaka

Always in Stock:

Piece Goods, Hosiery, Cutlery, Enamelware, Stationery, Drapery, Crockery, & Wool.

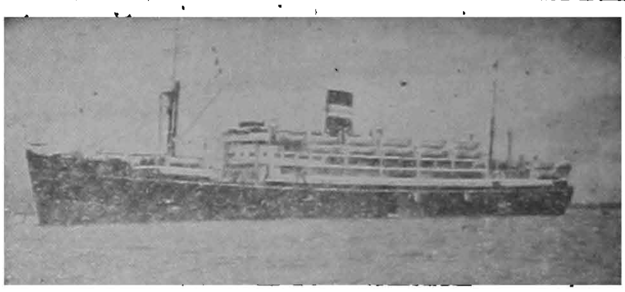

B. I. S. N. Co. Ltd.

No sailing in the month of March.

S.S. Kampala due 29th March. Sailing 3rd April.

Passengers must conform with the Cholera Vaccination and Yellow Fever innoculation requirements and obtain certificates from their nearest District Surgeon. Innoculation by and certificates from private Medical Practitioners will not be accepted.

FARES: DURBAN TO BOMBAY

First Class	single	without	food	£83—10—0
Second "	"	"	"	55—0—0
Third Class Bunk				28—10—0

Muslim Special Food £11—10—0 Ordinary Food £4—17—6
Hindu Special Food £10—3—0 Ordinary Food £4—5—6

Bookings for 1st, 2nd, 3rd can be effected by communication with us by telegram or letters.

For further particulars apply to—

SHAIK HIMED & SONS (PTY) LTD.

390 PINE STREET, Telephone 20432, DURBAN.

Tel. Add. "KARAMAT."

INDIAN OPINION

FRIDAY, 18TH FEBRUARY, 1955

The Tragic Drama Of Sophiatown

THE first two parts of the tragic drama of the removal to Meadowlands of hundreds of African families from Sophiatown, one of the Western Areas of Johannesburg, has been completed. And how tragic it has all been for all those who were removed and for the spectators! The second part, about which the writer can speak with some authority having been present at the scene, was not as grim as was the first part. In the first part the heavens seemed to have wept in the form of rain. The St. Cyprian Church and the school building gave the appearance of the presence of God with the priests in charge—those two loving souls—Father Huddleston and Father Sidebotham with all their kind assistants working energetically to give shelter to those who escaped from falling into the clutches of the tyrant, giving the appearance of His angels. These formed about thirty to forty families, out of a hundred and fifty who were reported to have been removed. Had there been room enough and time enough—for the people were taken unawares, notices to get readyto quit being issued only the previous night—many more would have been saved. Many of those who left were those who had less faith in God and more faith in the tyrant, who had succeeded in mystifying them by his sweet stories about milk and honey conditions prevailing at Meadowlands where they were to be taken. Tsotsis seem to have been playing the part of agents of the tyrant. So it was risky for anyone, particularly with a dark skin, to venture to enter their destination in Meadowlands to see if the inmates were really and truly happy. At any rate it was a bit too early to ascertain that because the hosts would not be so stupid as to show their real selves so quickly. They would be entertaining their honoured guests with bread and milk and the kindly hand of the "Superintendent." Yes, how strange that people supposed to be a free people should be placed under the guard of a Superintendent, who will not allow a person to get out of the place or to get into the place without a permit?

What Did It All Mean?

The Minister of Justice, Mr. C. R. Swart, was called upon in Parliament to explain what all the military display of 2,000 fully armed police, a dozen at every street corner blocking the movements of free people engaged in their daily routine work, and yet claiming, that 98 per cent of the people who were to be removed were most "willing" to go and were not being forced to go, meant. Mr. Swart had no first hand knowledge of the state of affairs. He had to rely upon the stories his subordinates supplied him with. Those who had witnessed the scene were not much impressed by what Mr. Swart had to say. It seemed to be full of untruths and half-truths which are worse than untruths. Surely if the authorities claim that the people were armed with weapons and that there was a danger of violence breaking out which necessitated such a display, they might even now satisfy the public by disclosing these weapons held by the people. If they cannot do so the public are fully justified in believing that the whole story was just a fabrication.

The second part was enacted with slightly less military display than the first—all the roads leading to the places of removal yards away were guarded by about a dozen armed police in each place. It certainly did not give an outsider the impression that a willing people were being removed. It rather gave one the impression that prisoners were being removed from one camp to another.

Our Conclusion

The conclusion we can come to is that the authorities not only lacked faith in God but were such cowards that they had no faith either in themselves or even in their armed force. They saw red where there was no red; fire where there was no fire. They made a laughing stock of themselves throughout the world. It is true that some of the people who have gone to Meadowlands have gone there willingly. But such have not been acquainted with the conditions that were going to apply to them. They were utterly ignorant of them. Besides how did it help them if they were unwilling? They were homeless. The Government had purchased the properties occupied by them and they were given notice to quit. Where else could they go? Where does the question of willingness or unwillingness come in at all? They had either to go quietly or be removed by force. If they resisted they would have to undergo untold physical sufferings. They would have to, perhaps, see their families killed and be killed themselves.

A Scene For The Gods To See

When they have acquired the strength to do that quietly without raising even a finger against the tyrant, it will be a scene for the Gods to see. This will then become a free country for all God's children with no distinctions based on class, colour or creed. There will be not a White or a Black democracy or a White or a Black Republic. There will be a true democracy and a true republic, not the type the Nationalists are seeking to achieve. But that day is is yet far. We have yet to see many more parts of this tragic drama which will be far more worse than we have already seen.

MISLEADING REPORTS

ALLEGATIONS OF COLOUR PREJUDICE IN INDIA

RECENTLY four African students, addressing a meeting of Delhi Rotary Club, had expressed critical views about conditions of African students in India. Mr. Njuguna, vice-president of the African Students' Association in India, in a written statement on this says:

"I feel the Press has given too much emphasis to critical views expressed by the four students concerned while minimising the fact that some of them said they owe a great deal to India for their education. It is also unfortunate that there has been some misreporting, as accounts given in three papers I have seen indicate. One thing is obvious, and that is certainly there is no colour bar in India It was unfortunate to compare colour prejudice with the most abhorrent colour bar that exists in South Africa. I strongly deplore this.

"African students as a whole are deeply indebted to the Government and people of India for

Continued on page 77)

REMOVAL OF AFRICANS FROM JOHANNESBURG WESTERN AREAS CONDEMNED

(*Continued from front page*)

Professor Kuper of the Liberal Party said that the Government regarded apartheid as something sacred and that it must be carried out. If it was not carried out the full force of the state would be applied and public gatherings would be banned so that there would be no active opposition and criticisms.

"These are the marks of a totalitarian state," said Professor Kuper, and the Liberal Party objected to it." His Party resented strongly allegations by the Minister of Justice that Father Huddleston could be held responsible for highly inflamable and inciting statements in regard to Western Areas. Prof. Kuper added that the Liberal Party apart from objecting to the totalitarian development were opposed to the uprooting of settled communities.

Mr. P. E. Mei, of the African National Congress, in introducing the following resolution, said that it was necessary for all progressive forces in South Africa to raise their voices and feelings against the dangerous trends in South Africa and that the people of Natal must express their total solidarity with people whose homes and whose right to buy and sell properties are being taken away under a plan which in the name of apartheid seeks to uproot thousands of people constituting a settled community.

Resolution

"This mass meeting convened by the African National Congress, the Natal Indian Congress and the Congress of Democrats at Gandhi Hall, Durban condemns the Nationalists Government's efforts to remove by force approximately 60,000 people, the majority of whom are Africans, from the Western Areas of Johannesburg, as one of its most ruthless and inhuman action in implementing its Apartheid policy and regards the powers vested in the hands of the Minister of Native Affairs and the Minister of Justice under such Acts as the Native Resettlement Act, Riotious Assemblies Act and the Suppression of Communism Act as completely fascist and dictatorial.

"*This mass meeting is heartened to note that despite the provocative show of military and police force by the authorities the people of the Western Areas have remained calm and disciplined.*

"The Government's ruthless steps in Johannesburg are a challenge to the conscience of every progressive and true democrat who loves individual liberty."

The meeting condemned the *baseless charge laid against Father Huddleston, that great Christian Democrat*, and condemned the ban imposed on all gatherings on the Reef."

APARTHEID IN MANNERS

[We reproduce the following from 'The Africa Home News' dated February 5. This is a cyclostyled African weekly published in Bulawayo We reproduce this article because we are increasingly experiencing the same thing in the Union. Even the Police who should set an example in civility think it below their dignity to be courteous to the non-Whites and particularly to the Africans however cultured the latter may be. There are, of course, exceptions without whom life would hardly be worth living —Ed. I.O.]

WHEN European customers enter a shop in town Europeans behind the counter do not shout at them saying "eh, what do you want Jim"? Europeans are treated with the respect which is due to them and that, we think, is as it should be.

In a thousand and one cases that same kind of treatment is not extended to Africans. In spite of the fact that most shops, Indian and European alike, are well patronised by Africans the treatment meted out to most if not all of them is bad.

Many Europeans, especially ladies, seem to think that it is below their dignity to speak nicely to African customers. This is very unfortunate, indeed, since it is true that many African customers are decently behaved and treat Europeans behind the counter with due respect. It is, however, true also that there are some Africans whose manners and behaviour in both Indian and European shops leave a lot to be desired.

Some Europeans seem to hate hearing Africans speaking to them in English. These Europeans, more often than not, seem to want Africans to use the well known *lingua franca* called kitchen kaffir with all its limitations. They forget that the English language is the international language and that, in many cases, those who use it for the specific object of making themselves perfectly understood by those who otherwise would not understand them.

It is important for Europeans not to forget that the African of 1955 is very different from the African of 1896. The difference has been caused by the African's adaptability to his civilising environment.

Whereas *formerly such insulting terms* like, kaffir, baboon, munts, nigger, Jim Fish, Shilling, Sixpence and so on used not to worry Africans nowadays most enlightened Africans have a low opinian of Europeans who think it is ladylike or gentlemanly to show off by using insulting names to Africans.

To *illustrate the seriousness* of this we would like to inform our readers that not very long ago a European gentleman in a certain shop said to a well-dressed African, "Yes Jim, what do you want?" The African, looking fed up, replied, "No John, I want nothing." An angry argument ensued.. The European asked, who is John, whilst on the other hand the African retorted, "who is Jim?" In the midst of that altercation a European Constable arrived and after listening to both versions of what happened he settled the matter in a peaceful and friendly manner.

It is not a sign of culture for anybody, irrespective of the colour of one's skin, to vent his or her spleen on another person by using uncultured language.

Rough European who delight in using rough language to other sections of the community make most uncivilised people think that Western civilisation is worthless.

ORIGINAL CORRESPONDENCE.

THE EVENTS OF FEB. 9 AT SOPHIATOWN

THE EDITOR INDIAN OPINION

SIR,—If, as Mr. Swart asserts, the police have *reliable* evidence that private African citizens in Sophiatown possess machine-guns, hand-grenades and bombs, would not his 2,000 armed police and other para-military formations be better employed searching these lethal and illegal weapons? Or cleaning up the well-poisoners and schools for fire-bugs of which we have heard before?

Instead, they are mobilised to escort 150 families to Meadowlands of whom, N.A.D. spokesmen have assured us 98 per cent are willing to go voluntarily. This latter claim is made to look a little foolish by the refusal of between 16 and 40 families out of the 1950 Even on the lowest figures admitted by Nationalist sources, this is over a 10 per cent refusal, despite the tactical surprise achieved by advancing the removal date—and the more likely figure of 30-40 families means 20-30 per cent non-cooperation.

At this rate and with the hidden dumps of machine-guns still untraced, it seems that Johannesburg must expect its church services, cinemas and football matches to be under police permit for months, if not years. For there are 14,000 families to be moved from the Western Areas over a period estimated at 6-8 years. Perhaps this procedure will help white people to learn the long overdue lesson that you cannot arbitrarily interfere with the rights and freedoms of non-whites without endangering the rights and liberties of all.

I am reminded of the surprise which greeted the observation of an experienced overseas observer some years ago. He said: "Your police look to me more like an army of occupation." The events of February 9th in Sophiatown go far to prove him right.

—Yours etc., O. W. M GELL.

Fellowship Of Reconciliation—Durban Branch

Those interested are invited to attend a Brains Trust on Tuesday, February 22, at 7.45 p.m. at the Durban International Club, 341 (b) Pine Street, Durban, the subject being: "Are liberal solutions to the racial problem practicable for Christians in this country?" Question Master will be Mr. Alan Paton.

Dominie Buskes, who has come to visit F.O.R. groups in South Africa, sent by the International F.O.R. from Holland, where he is a leading member of the reconciliation fellowship "Kerk en Vrede" and a Minister of the Dutch Reformed Church, will honour the team by his presence. Those who wish to put any questions to the team are requested to bring the questions in writing. Tea will be served at 9 p.m. and will be followed by informal discussion. There will be a collection at the door for the expenses of Dr. Buskes' visit to Durban.

MISLEADING REPORTS

(*Continued from page 75*)

extending to them opportunities for higher studies (which they would not have had otherwise) through the Cultural Scholarship Scheme and other philanthropic agencies. They also fully appreciate India's stand toward dependent peoples of the world, Africa in particular.

"Regarding the question of facilitating social contacts for foreign students, we are well aware that the Government has been seriously thinking about it. In this connection I would like to mention the excellent work that is being done by the Indian Council of Cultural Relations as a semi-independent institution. It has been holding conferences, seminars and holiday camps where foreign students can join and establish contacts with Indian students on a friendly basis.

No Complaints

"Coming to African students in Delhi University, I would say they have no complaints against the university as such. As a matter of fact, on April 20, 1954, the Vice-Chancellor and his wife invited 14 African students, then at the university, to their home and spent two pleasant hours with them. And when he learnt that foreign students found it difficult to attain sufficient proficiency in Hindi to pass the compulsory test in Hindi, the matter was considered by the academic council and it was agreed that students of the university who were non-Indian nationals should be exempted from the compulsory test in Hindi as long as Hindi was not the medium of instruction and examination in the university.

"Some African students have made good friends in the universities and are always welcomed by their friends' families even during holidays, though it is true that many others are lonely. I would also add that some of us are in institutions where relationship between teacher and student is nothing if not cordial, fraternal and informal, and we would go to any lengths to defend the honour of our institutions.

"All this goes to show that the Press has printed the plight of students blacker than it really is and, therefore, I shall be grateful if you will add this so as to complete the picture."

Mr. Njuguna felt that African students coming to India were not conversant with Indian customs and social life. He suggested that an orientation centre in universities could greatly help students to understand Indian ways of life. He also suggested that in each of the universities a group of responsible citizens—teachers and outsiders—should be entrusted with the task of looking after overseas students.

A WELL-KNOWN MERCHANT OF NORTH RHODESIA

(From A Correspondent)

MR. CHANDUBHAI CHOTABHAI PATEL of Ndola, Northern Rhodesia, who passed away on January 4 through heart attack, leaves a gap in the Indian community of North Rhodesia difficult to be filled.

Chandubhai was born in a middle class family of Sojitra in the district of Kaira (Gujarat) and was educated at the Sojitra High School and Charutar Education Society's School at Anand. Two of his relatives, his uncle, a teacher of high calibre and his cousin, a religiously-minded person and a student of Yoga—moulded his character which made him a man of patience, clear foresight and firmness of mind.

Being of an enterprising spirit he made a trip to East Africa and there took up service as a shop assistant with many a firm and toured the whole country. After a time he returned to India disappointed and started a flour mill at Ahmedabad which he conducted for two years. But the continent of Africa still had an attraction for him and he returned to East Africa whence he entered Northern Rhodesia. In the initial stages he faced the same difficulties which the Indian immigrants have hitherto had to face, but he withstood them all. He took up service with the well-known firm of Messrs. Bhimji R. Naik at Luanshya; but independent business being his goal, he threw off the shackles of service and in partnership with two of his friends founded the firm of "L. S. and Co." at Luanshya and Ndola, which gained its reputation within a very short time and was acclaimed as one of the most outstanding firms of wholesalers among the Indian community. The L. S. and Co however, wound up its business by an amicable settlement among its three partners who established their own businesses at Luanshya and Broken Hill. Mr. Chandubhai preferred Ndola and floated another firm of wholesalers entitled C. C. Patel and Co. in 1952 which is now a limited concern and he was its Managing Director. Honesty and fairplay in business gained for him the appreciation of the Africans all over the copperbelt and almost all the African and Indian firms in the copperbelt districts of Northern Rhodesia and from Ndola to Livingstone patronised him. Health and wealth befriended him, but the pride which usually accompanies wealth was absent in him.

He was attracted from the very beginning of his career by the philosophy of Shri Aurobindo and regular studies made him a staunch and devout follower of Shri Aurobindo. His whole family has accepted the life of the Ashram at Pondicherry where he has built a large house and donated it to the Ashram. He could have given his two children education in foreign countries, but he believed in the moral upliftment of his children which idea made him put his children in the Ashram for education.

He was a philanthropist and in the field of charity he played an outstanding part. He gave freely irrespective of class, colour or creed to institutions calling upon him for help. Among his various donations were a donation of Rs. 10,000 to the Funeba Sarvajanik Mahila Pustakalaya (Library), Sojitra, £1,000 to Ndola Hindu Samaj and £750 to the Gandhi Memorial Academy, Nairobi, quite recently.

The late Mr. Chandubhai Patel was the sole earning member of his joint family which is resident in the Ashram at Pondicherry. He leaves behind him his aged father, uncle, a brother, cousins, widow and two children to mourn their tragic loss. May God grant them strength and endurance and may the departed soul rest in peace.

Wedding

The families of Mr. Roopsingh of Shakaskraal and Mr. S. M. Singh of Clairwood, Durban, were linked by marriage on Sunday, January 30. Under a gaily bedecked canopy Miss Satyakumari, third daughter of Mr. and Mrs. H. Roopsingh was given away in marriage according to Sanathan rites to Mr. Harinarain Singh, eldest son of Mr. and Mrs. S. M. Singh. The esteem in which the families are held was shown by the presence of over 800 friends and relatives in spite of very heavy rain. To mark the occasion the Roopsinghs gave donations to various welfare societies.

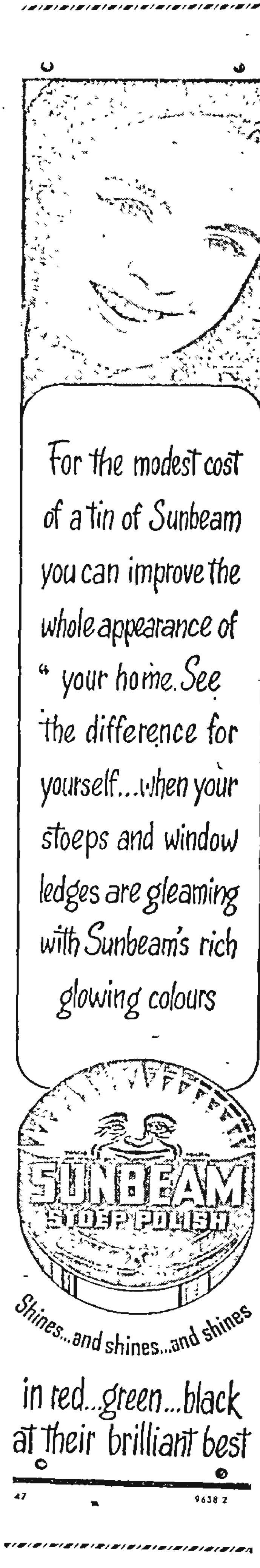

THE THIRD SECTOR OF OUR ECONOMY

By MAGANBHAI P. DESAI In 'Harijan'

THE Indian Parliament has decided that the ultimate pattern of our society will be socialist. What it will mean in the actual life of the common man or the villager in India is not described. Socialism in the West has been an urban or urbanizing doctrine. One does not know what sort is going to be brought to us.

Again Socialism has been a difficult term to define. It has been so in Europe, its birthplace. There its meaning has taken the shape and colour of the ideology of those that undertook to bring it in. It assumed various names like Marxism, Fabianism, Leninism, Stalinism, Nationalist Socialism etc. in course of its development. I hope we will not be running in for such variegated isms or interpretations when we decide to use the word Socialism as our objective. It would have been better if a simpler word from our own language had been adopted; that would have been easily understood by the common man.

The term Socialism polarizes our thought into two extremes—'private' and 'public' sectors. On one side the Government declares itself as the "ultimate custodian, in a democratic set up, of the public interest," and assumes the role of a public sector. Hence it aims to nationalize "certain basic industries vital to the economic life of the country and to a certain extent its security." The remaining is conventionally held to constitute the "private" sector.

The food and cloth industries which supply us our basic needs, according to the definitions obtaining at present, belong to the private sector Thus, for example, the cloth-mill or the rice-mill or the oil-mill as also the poor man's handloom and the *Charkha* or the *Ghani* or the *Dhenki* are of the 'private' sector and hence equal in the eyes of the Government, even though the former are thriving at the cost and utter ruination of the latter. Which means that a large mass of our people is continuously being deprived of their life-sustaining labour

How is this clash of capital and labour or of man and machine in the private sector to be mitigated? Does this not become a public question? Will not evasion of this big question by Government amount to tacitly siding with big private business as against the poor man's simple life and labour?

The Prime Minister in the course of the debate in Parliament averred that the biggest private sector in the country was the private sector of the peasant and his small land-holdings. What does this mean in a democratic set-up? Does it not mean that this biggest sector is the chief and truly national sector for the Government to attend to? Surely it is not a public sector in the sense that it may be stateowned or nationalized. Unlike this, the mills can be state-owned, and this can easily be done if only the Government wills to do it. As far as we know, it does not wish it In which case, the question arises, what atitude should Government adopt regarding the mill industry and this great and decentralized small-scale industrial sector of our life?

The problem requires a distinct approach and special attention Just as there are heavy industries which are considered fit to be included in the public sector, here is another distinct class of industries which must be considered as basic and of vital need for the life of the community. These chiefly pertain to food and cloth needs of the community They are what we generally describe as our home- and and village- industries. Science as it is understood today has not cared to touch and help them and they are allowed to be displaced, without any idea of responsibility of compensation, by the power-mills.

Really speaking, these industries form a third sector of our economy, the first two being the Government owned public sector and the big-business owned capitalistic private sector. The massive small-scale rural industries sector is a third one, entirely of a different order from the first two. The planning that forgets to take note of this most vital and important sector—the largest and the most consequential sector as affecting the life and employment of the vast majority of our people, will invite its own doom, unless it is going to be imposed on the people by the might of an armed Government in alliance with capitalism.

Therefore, the Socialism that is sought to be the future pattern of our society will have to be a new thing suited to our peculiar needs It should consider the following three spheres:

(i) Socialization of the basic needs of industries of the community, i.e. decentralizing our food and cloth industries by making them home industries of our village population

(ii) Nationalization, which is really speaking bureaucratization of heavy industries like iron and steel etc. and key services of the community like railway, transport, post, banking, mining etc. And,

(iii) Allowing certain private interests to function, under well-defined conditions and control in public interest, along with the public sector.

The first sphere is being invaded and engulfed by the third today. The first is made up of those who are the poorest, the weakest, and the most neglected, though the largest. The third sphere fears the second, and wishes to thrive on the neglect of the first by the Government. Unless our new plan takes note of this big factor in our economic conditions, it is difficult to imagine how we can remove unemployment or raise the standard of our village life and have a really socialist society.

The villager needs to be an economically independent unit of our society. It will not do to reduce him to the status of a mere wage-earner in the scheme of western pattern of industrialism that seems to govern the ideology of the vocal sections of our intelligentsia Therefore, the question of this chief sector of our economy, which is the peculiarity of our special conditions, deserves to be noted as the topmost question in our economic and social planning. We cannot neglect it without jeopardizing the growth of democracy and freedom in India.

AIR-INDIA INTERNATIONAL

Change Of Services

Air India International have announced the reintroduction of their twice weekly service from Nairobi to Bombay, leaving on Tuesdays and Thursdays, the former operating via Aden direct to Bombay and the Thursday service calling at Karachi. This latter service offers a connection in Bombay with the Friday departure to Singapore which is reached on Saturday morning.

Dr. Helen Keller

Air India International are proud to announce that Dr. Helen Keller, world-famous deaf-blind American author and lecturer, will arrive in Bombay by their flight from London on February 20, accompanied by her Secretary, Miss Polly Thomson.

Miss Keller, who was blinded at 19 months, was educated at Red Cliffe University in the United States and has been admired throughout the world for her courage and determination in overcoming her disability. She is very wellknown as the authoress of many books including "Story Of My Life" and "*Let Us Have Faith.*"

She expects to be in India for about two months, visiting Bombay, Madras, Mysore, Hyderabad, Calcutta, Delhi and Debra Dun, paying special attention to institutions for the handicapped.

BONES WANTED

We Pay £7 PER TON F.O.R. your Station or Siding

BAGS RETURNED RAILAGE PAID

For Full Particulars write to:

THE BULLBRAND FERTILIZERS LTD.

SARNIA, NATAL.

PUBLIC NOTICE

NOTICE is hereby given that a meeting of the members of the Shree Mayawant Association of the Kathiawar District will be held at 195 Warwick Avenue, Durban, on Sunday' February 20, 1955 at 2 p.m. All such members are requested to attend.

Business:—(1) To decide what shall be done regarding the Kathiawar District's share of the proceeds of the sale of the Association's property at 56/58 Victoria Street, Durban, (2) General.

TAPOO TABHA,
Convenor.

	per bag of 200 lbs.	@
Chana Dhall	"	£9/11/8
Toowar Dhall	"	10/0/0
Masoor Dhall	"	9/3/4
White Rice	"	7/10/0
Whole Chana	"	6/-/-
Whole Toowar	"	4/-/-
Whole Masoor	"	6/10/0
Delhi type Rice	"	9/3/4
Patna Type Rice	"	8/6/8

TERMS CASH WITH ORDER.
IMMEDIATE DELIVERY.

UNITED MILLING INDUSTRIES COY.
19,21 Commissioner Street,
Johannesburg.

R. VITHAL

Bookkeeper, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.

Contact No. 213 Macosa House,
Second Floor,
17 Commissioner Street,
Ferreirastown,
Johannesburg. 'Phone 33-1654.

HINDU DHARMA

By— M. K. Gandhi

Price 8s.

Obtainable From:

'Indian Opinion,'
P. Bag, Phoenix. Natal.

Cuticura SOAP

The medicinal and toilet properties in Cuticura Soap not only cleanse the skin thoroughly, but help it to retain its beauty and its natural moisture, so easily "dried out" in hot climates.

For Flawless
COMPLEXIONS

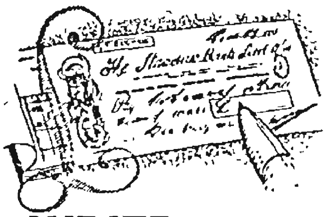

WRITE
YOUR FUTURE SALARY
NOW!

£2,000 . . . that's for you to decide NOW. Guided and trained by The School of Accountancy, you can qualify for the topline executive positions that command big salaries. Sound, modern teaching ensures success.

Write for this
FREE
72 PAGE BOOK
NOW
"The Direct Way to Success"

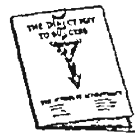

The School's courses include ACCOUNTANCY, SECRETARYSHIP, COSTING, BANKING, MUNICIPAL SERVICE, BUILDING SOCIETIES, B COM DEGREE.

45 Years Successful Educational Service.

The School of Accountancy

ACCOUNTANCY HOUSE, 134 FOX ST., BOX 4592 ( ), JOHANNESBURG. Also at Box 2218, Cape Town; Box 1865, Durban. Box 95, Ladysmith, Natal.

All political comments in this issue except where otherwise indicated by Manilal Gandhi of Phoenix Settlement, Phoenix, Natal.

Whenever, wherever infection threatens, doctors and nurses take elaborate antiseptic precautions. Nothing is left to chance. Almost every hospital and clinic, in Southern Africa, and in many countries overseas, relies on Dettol. This pleasant, non-poisonous fluid, deadly to germs, is harmless to the delicate human tissues the germs invade. In the home, as in the hospital, Dettol is the safe way to safety.

DETTOL
THE ANTISEPTIC DOCTORS USE

FARM PRODUCE

We are cash buyers of all types of FARM PRODUCE. Forward samples together with quotations to:

AISEN SOUTH AFRICA (PTY.) LIMITED
111/3 Macosa House.
17 Commissioner Street
P.O. Box 11012. Phone: 33-8921
Johannesburg.

Bankers: BARCLAYS BANK D.C. & O.

DHIRUBHAI P. NAIK

Travel, Insurance & General Agent

Book with us for your travelling by Air, Sea or Land either to India or to any part of the world.

All types of Insurance—Life, Fire, Burglary, Riot, Storm, Accident, Plate Glass, etc.

Consult Us Free of Charge For Your Income Tax, Persona Tax, Writing Of Your Books, Trade Licences, Revenue Clearance Certificate, Passports And Immigration Matters.

Representative: National Mutual Life Asso. Of Australasia, Yorkshire Insurance Co. Ltd.

Telephone: 33-9033. 29e Commissioner Street,
JOHANNESBURG.

BETEL LEAVES (PAAN)

When ordering Betel leaves don't forget to write direct to the growers.

Any quality and quantity at wholesale prices.

A square deal all the year round.

A trial will convince you.

Don't hesitate to write to:

COTTONLAND BETEL LEAVES GROWERS CO.
P.O. Box 7, Verulam, Natal.

Phones: 29121/3 (Switchboard) 24179 (Manager)
Cables & Tel. Add: "PROSPERITY" (All Branches)
P.O. Box 2197
(Established 1927

Premier Produce Co. (Pty) Ltd.

General Wholesale Merchants
EXPORTERS AND IMPORTERS

Buyers and large Stockists of all kinds of Indian and European Groceries, Provisions, Soaps, Oils, Grains, Beans, Peas, Kaffircorn, Malt, Maize, Maize Products, Wheat, Wheaten Products, Crockery, Hardware and also Coal of all types.

All enquiries for Export and Import to the Head-Office.
Head-Office: "PREMIER HOUSE"
364 Pine Street, Durban.

also at

JOHANNESBURG
Phones: 34-3554/5
P.O. Box 200, Fordsburg,
82, Crown Road,
Fordsburg, Johannesburg.

BENONI
Benoni Coal Site
Phone 54-1813,
Rangeview Coal Sites—54-2205
P.O. Box 392, Benoni.

NEW NYLON SAREE MATERIALS
JUST ARRIVED

Gold Striped Fancy Nylons 48" 12/6 yd
Spotted Georgettes 45" 4/6 yd.
Two Tone and Rainbow Georgettes 45" All Shades 4/11 yd.
Bordered Georgettes All Shades 45" 3/11 yd.
Embossed Georgettes 45" 5/11 yd.
Coloured Georgettes 45" 3/11yd.

BLOUSES
Printed Georgette and Bemberg Skippers. Huge range now at clearing Prices.

Real Benares and Jari Gold Georgette Sarees and Borders. Big range in stock.
Georgette Jari Work Sarees All colours. £4-10-0
Georgette Sarees Cotton Embroidery £3/15/0

CHILDREN'S SCHOOL WEAR
Boys Shirts, Knickers, Blazers, Vests, Socks. Girls Gym Blouses etc. At Reduced Prices.

CHAMPALS!
Plastic Fancy Tops with Heel Size 3 to 7 18/6 pair
Also Leather 8/6 & 10/6 pair

Write For Samples: (Not for Rhodesia)

JAYBEE SILK HOUSE
39 MARKET STREET, JOHANNESBURG.

LIFE INSURANCE

Are you adequately insured?
Have you provided for your dependants?
Prepare for the future
Life Insurance gives peace of mind for the unknown future.
Insure with 'THE OLD MUTUAL" your friend for Life—The S.A. Mutual Life Assurance Society, which has best Bonus record in the WORLD.

Representative:—

DAYABHAI PATEL
P.O. Box 1760, JOHANNESBURG.
Phones:— Business 33-0711, Residence 33-5961

Phone Day 24169
Phone Night 833459

L. RAJKOOMAR (PTY.) LTD.
14, CROSS STREET, DURBAN.

Funeral Directors and Manufactures of all classes of Coffins and Wreaths]

Contractors to the INTERNATIONAL FUNERAL INSURANCE COMPANY, LIMITED.
Reg. Office: 39 CROSS STREET, DURBAN

Country Orders for Coffins and Wreaths accepted by phone and despatched by rail at the shortest notice.

Tel. Add: "Charotar" Telephone: 33-9885.

MANCHESTER TRADING CO. LTD.
ESTABLISHED 1923

Wholesale Soft & Fancy Goods Merchants
—&—
Direct Importers.

47, Commissioner Street, JOHANNESBURG.

Cable & Tel. Add.: "HARGVAN". Phone 29368.

P. HARGOVAN & CO. (PTY.) LTD.

WHOLESALE MERCHANTS AND IMPORTERS.

P. O. BOX 1250.
155/7 Warwick Avenue
DURBAN.

Printed and Published by Manilal M. Gandhi at Phoenix, Natal.

SOUTH AFRICAN PUBLIC LIBRARY
23 FEB 1955

પુસ્તક ૫૩ મું—અંક ૭
તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૫.
છુટક નકલ પેની ૬.
દર શુક્રવારે બહાર પડે છે.

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન

મહાત્મા ગાંધીજીના હસ્તે સને ૧૯૦૩માં સ્થપાયું.

કુલીનતા

યુરોપમાં સિસેરો નામે એક મોટા ફિલસુફ થઇ ગયા. એકવાર તેમને એક ઉમરાવને મળવાનો પ્રસંગ આવ્યો.

પેલા ઉમરાવને પોતાના કુળની ખાનદાનીનું ખુબ અભિમાન હતું. તેણે સિસેરોને તુચ્છકારથી કહ્યું: 'તમે નીચ કુળના છો; જ્યારે મારૂં કુળ તો ખુબ જ ઉંચુ છે.'

સિસેરોએ નમ્રતાથી કહ્યું: 'તમારી વાત તદ્દન સાચી છે. તમારા કુળની કુલીનતાનો અંત તમે છો; જ્યારે મારા કુળની કુલીનતાનો આરંભ હું છું.'

સ્વચ્છતા

"સામાન્ય રીતે મંદિરો, મસ્જિદો, ગિરજા વગેરે સ્થાનોમાં ચોખ્ખાઇ રાખવામાં આવે છે. આપણી માન્યતા તો એવી છે કે દરેક સ્થાન મંદિર છે. તેથી આપણે મન તો શયનગૃહ, ભોજનગૃહ, પુસ્તકાલય, પાયખાનું—આ બધાં મંદિર છે ને મંદિરની જેમ સ્વચ્છ રહેવાં જોઇએ.

"આપણું શરીર આપણું મહામંદિર છે. તેમાં કંઇ મેલ બહારથી ન ભરીએ. અંદર મનને કુવિચારોથી મલિન ન કરીએ."

—ગાંધીજી.

સાવ કોરૂં પૃષ્ટ

"પ્રભુ, હું તો તારી સમક્ષ એક કોરા પાના જેવી બની રહેવા માગું છું અને ઝંખું છું કે તારી ઇચ્છા તેના પર કશી યે મુશ્કેલી વિના, કશા યે મિશ્રણ વિના અંકિત થઇ જાય.

"પ્રભુ, વિચારના આ જુના ચોકઠાં ને ભાંગી દો, ભૂતની, અનુભૂતિઓને ભુંસી નાખો, અમારા બુદ્ધિજન્ય સમન્વયોને પણ, આપને જરૂરી લાગે તો વિખેરી નાખો અને એમ આપનું કાર્ય પૃથ્વી ઉપર વધુ ને સારી રીતે સિદ્ધ થાઓ, આપની સેવાનું કાર્ય પૂર્ણતાને પામો."

શ્રી. માતાજી.

પૂ. કસ્તુરબા

ચિર સ્મરણીય રહેશે એ પવિત્ર મહા શિવરત્રીનો દિવસ, જેની સંધ્યા થતાં પૂ. કસ્તુરબા એ પોતાના સ્થૂળ દેહનો ત્યાગ કરી જીવ અને શિવની સંધી સ્થાપી અને ઉત્ક્રાન્તિના અગોચર પંથે મહા પ્રયાણ કર્યું, મૃત્યુરૂપી નદીનાં કાળાં ઘેરાં નીર પાર કરી પ્રભુના પરમ ધામમાં પરમ પદમાં જઈને બીરાજ્યાં.

પૂ. બા એ આપણા આર્યાવર્તનું મોંઘાંમુલું ધન હતાં. આર્ય સંસ્કૃતિ અને સંસ્કારમાં સમાયેલા ગૂઢ મંત્રોનું સ્પષ્ટ રહસ્ય એ છે કે, માત્ર ભૌતિક ધનજ મનુષ્યની સાચી સમૃદ્ધિના, મુમુક્ષુજનોને ઉપયોગી નીવડે એવી સમૃદ્ધિ તો પ્રેમ, ભકતી, વૈરાગ્ય, ત્યાગ, સ્વાર્પણ વિગેરે સાધનોમાં હોય છે. પુ. બા આ સાધનોનાં ભંડાર હતાં....સ્ત્રી એ સૃષ્ટિની આદ્યશકિત છે. બ્રમ્હા, વિષ્ણુ અને મહેશ જેવાનું દિવ્ય બળ જ્યાં નિષ્ફળ નીવડયું ત્યાં જગન્માતાએ શ્રી. મહાકાળી અને બીજા શક્તિરૂપો ધારણ કરી દેવાધિદેવોની રક્ષા કરી છે. સ્ત્રીની આદ્યશક્તિ વિના પુરૂષનું બળ કામ નથી આવતું. પૂ. બા એવા આદ્યશકિત હતાં.

લક્ષ્મી, માન અને કીર્તીનો મોહ વિશ્વને ગુંગળાવી રહ્યો છે અને સાચા હૃદયની સાત્વિક વૃતીમાં દ્વેષ અને ઇર્ષાના અંકુર ઉગાડી સેવાના ક્ષેત્રમાં વિષ રેલાવી રહ્યો છે. એ લક્ષ્મી, માન અને કીર્તીના પ્રલોભનો સાચી સેવાથી કેટલાં વિમુખ રાખનાર તત્વો છે એના દ્રષ્ટાંતો આજે ડગલે ને પગલે આપણને મળે છે. 'પોતાના જીવનને, આ પ્રલોભનોથી દુર રાખી પૂ. બાએ ભીષણ ત્યાગનો પાઠ આર્ય નારી સમક્ષ મુકયો છે. કદી તેમને મહાત્માની પત્ની તરીકે માન કે કીર્તી મેળવવાનો વિચારે સુદ્ધાં નહોતો કર્યો કીંતુ હમેશાં નમ્રભાવે પાછળ રહી પોતે કાંઇજ નથી એમ પુરવાર કરવા પ્રયત્ન કરતાં.

આ મહાશીવરાત્રીના પુણ્ય દીને બેનો પુ. બાના જીવનમાંથી કશુંક લે અને આદર્શ આદ્યશકિત નારી બની આપણા આજના સમાજને ઉંડી ખાઇમાં પડતો બચાવે એજ આજની મંગળ કામના સાથે તે માતાને વંદન.

માતા દિગંતમા આપ જ્યાં વસતાં હો ત્યાં અમારા આત્મવંદન સ્વીકારજો અને અમીથી અમારૂં જીવન સીંચજો.

"ઇન્ડિયન ઓપિનિયન"

શુક્રવાર તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૫.

સોફ્રાયાટાઉનનું કરૂણ નાટક

જોહાનીસબર્ગના વેસ્ટર્ન એરીયાઝનો એક ભાગ સોફ્રાયાટાઉનમાંથી સેંકડો આફ્રિકનોને મેડોલેન્ડઝ ખસેડી લઈ જવાના કરૂણ નાટકના બે અંક સમાપ્ત થયા છે, અને જનારાઓને માટે તેમજ જોનારાઓને માટે કેવું કરૂણ એ દ્રશ્ય! બીજો અંક, જેને વિષે અમે કંઇક સત્તાવાર રીતે બોલી શકીએ છીએ, કારણ એ દ્રશ્ય જોવાને અમે જાતે જ ત્યાં હાજર હતા, તે પહેલા અંકના જેટલું ભયંકર નહોતું. પહેલા અંકમાં તો વરસી રહેલા વરસાદથી કેમ જાણે આકાશ રૂદન કરી રહેલું ન હોય એવું જણાતું હતું, સેન્ટ સીપ્રીયન ચર્ચ અને તેની શાળાનું મકાન અને ચર્ચના પુજારીઓ—પ્રેમની મુર્તી—ફાધર હડલ્સ્ટન અને ફાધર સાઇડબોથમ અને તેમના સઘળા મદદનીશો જેઓ ખસેડી લઇ જવામાં આવેલા દોઢસો કુટુમ્બોમાંથી ત્રીસથી ચાળીસ જેટલાં કુટુમ્બોને આશરો આપવાની અથાગ મહેનત ઉઠાવી રહ્યા હતા, તે જાણે સાક્ષાત ઇશ્વર પોતાના દુતો સાથે ઉતરી આવેલા ન હોય તેના જેવું દ્રશ્ય પુરૂં પાડી રહ્યા હતા. જો સ્થળ અને સમયનો અભાવ નહિ હોત—કારણ મકાનો ખાલી કરવાની નોટીસો આગલી રાતે જ અપાએલી હોઇ લોકોના ઉપર અચાનકજ તરાપ પડી હતી—તો ઘણા વધારેને રક્ષણ આપી શકાયું હોત. ગયેલાઓમાંના ઘણા એવા હતા કે જેમને ઇશ્વરપર ઓછી શ્રદ્ધા હતી અને જાલીમ, જેણે મેડોલેન્ડઝ, જ્યાં તેઓને લઇ જવામાં આવવાના હતા, ત્યાંને વિષેની મોટી વાતો વડે એવા આંજી નાખ્યા હતા, તેનાપર વધારે શ્રદ્ધા હતી. "ટસોટસીઓ" (ભામટાઓ) જાણે જાલીમના દલાલોનો ભાગ ભજવી રહ્યા ન હોય એવું જણાતું હતું. આથી મેડોલેન્ડઝ, કે જ્યાં લોકોને ખસેડી લઇ જવામાં આવ્યા હતા, ત્યાં ખરેખર લોકો સુખી હતા કે કેમ એ જોવા જવું કોઇને માટે, અને કાળી ચામડીના માનવીને માટે તો ખાસ, જોખમભરેલું હતું. પરંતુ નહિ તો પણ તેનો ખરો ખ્યાલ આવી શકવાને માટે એ પગલું વહેલું કહેવાય, કારણ યજમાનો કંઇ એવા કાચા તો નજ હોય કે પોતાનું સ્વરૂપ એટલું જલદી બતાવી દે. પોતાના માનવંતા મહેમાનોનો દૂધ, રોટી વિગેરેથી સત્કાર કરતા હોય અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટનો મયાળુ હાથ પણ બતાવતા હોય. હા, "સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ." એ કેવી વિચિત્રતા કે સ્વતંત્ર કહેવાતા લોકોને એક સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટના પહેરા હેઠળ રાખવામાં આવે અને પરવાના વગર કોઇથી અંદરથી બહાર કે બહારથી અંદર નહિ જઇ શકાય!

લશ્કરી દમામ સાથનું બે હજારનું નખથી શીખ સુધી શસ્ત્ર સજ્જ પોલીસ દળ શું? અને રોજના પોતાના કામ પ્રસંગે જતા આવતા લોકો અને વાહનોને પોલીસ તરફથી થઇ રહેલી અટકાયત શું? અને તેમ છતાં ૯૮ ટકા લોકો બળજબરીથી નહિ પરંતુ પોતાની ઘણીજ "રાજીખુશીથી" જઇ રહ્યા છે એવો દાવો કરવો એ બધું શું? તેનો ખુલાસો કરવા પાર્લામેન્ટમાં ન્યાય ખાતાના પ્રધાન, મી. સી. આર. સ્વાર્ટને કહેવામાં આવ્યું. મી. સ્વાર્ટ જાતે સ્થિતિ જોએલી નહિ હોઇ તેઓ ખરી હકીકત જણાવી શકતા નહોતા. તેમને પોતાના હાથ નીચેના અધિકારીઓના વચનોપર આધાર રાખવાનો રહ્યો. જેઓએ વસ્તુસ્થિતિ જાતે નિહાળી હતી તેઓને મી. સ્વાર્ટના ખુલાસાથી બહુ છાપ પડી નહોતી. તેઓને તેમાં ઘણું અસત્ય, અને અર્ધ સત્ય ભારયું અને અર્ધસત્ય તો અસત્ય કરતાંયે ખરાબ. ખરેજ અધિકારીઓ દાવો કરે છે તેમ જો લોકોની પાસે હથીયારો હતા અને રમખાણ ફાટી નીકળવાનો ભય હતો અને તેથી આ લશ્કરી દમામ જરૂરી હતો એ જો સત્યજ હોય તો લોકો પાસેના એ હથીયારો બતાવી આપીને હજુ પણ તેઓ જાહેર પ્રજાને સંતોષી શકે છે. જો તેમ નહિ કરી શકતા હોય તો તેઓની આખી વાત બનાવટીજ હતી એમ માની લેવાને પ્રજા વાજબીજ ગણાય.

બીજો અંક પહેલા અંકના કરતાં ઓછા દમામથી ભજવામાં આવ્યો હતો. લોકોને જ્યાંથી ખસેડી લઇ જવાના હતા તે તરફથી સઘળા માર્ગો દુર દુરથી દસ બારેક સશસ્ત્ર પોલીસોથી રોકી રાખવામાં આવ્યા હતા. એ જોઇને લોકો પર એવી છાપ નહિ પડી કે રાજીખુશીથી જવા ઇચ્છનારાઓને ખસેડી લઇ જવામાં આવી રહ્યા છે. તેને બદલે જાણે એક કેમ્પમાંથી બીજા કેમ્પમાં કેદીઓને લઇ જવામાં આવી રહ્યા ન હોય, અથવા તો કેમ જાણે અમુક ભાગનો કબજો લઇ લેનાર લશ્કર ન હોય એવી છાપ પડી.

તેનાપરથી અમે એકજ નિર્ણય પર આવી શકીએ છીએ કે સત્તાધીશોને ઇશ્વરપર શ્રદ્ધા નથી એટલુંજ નહિ વરંતુ એટલા નામર્દ છે કે તેઓના પોતાનામાં શ્રદ્ધા નથી તેમ તેઓના શસ્ત્ર બળમાં પણ શ્રદ્ધા નથી. જ્યાં લાલ નથી ત્યાં તેઓ લાલ દેખે છે, આગ નથી ત્યાં આગ દેખે છે. આખી દુનીયામાં તેઓ પોતાની હાંસી કરાવી રહ્યા છે.

મેડોલેન્ડઝ ગયેલા કેટલાક લોકો ખુશીથી ત્યાં ગયા છે એ વાત ખરી છે. પરંતુ કેવી શરતો તેઓને લાગુ પડવાની હતી તેની તેવાઓને કશી ખબર નહોતી. વળી-ધારો કે ત્યાં જવાની તેઓની ઇચ્છા ન હોય, તેથી તેઓને લાભ શો થવાનો હતો. તેઓની રહેવાની જગ્યાંઓ તો સરકારે ખરીદી લીધી હતી અને તે ખાલી કરવાની તેઓને નોટીસો મળી ચુકી હતી. પછી તેઓએ જવું કયાં? ઇચ્છા અનિચ્છાનો ત્યાં સવાલજ કયા રહ્યો? યા તો તેઓએ શાંતીથી ચાલ્યા જવાનું રહ્યું અથવા બળજબરીથી ચાલ્યા જવાનું રહ્યું. જો વિરોધ કરવા જાય તો તેઓને બેસુમાર શારિરિક કષ્ટો સહન કરવાં પડે. પોતાના કુટુમ્બોને મરતાં પણ જોવાં પડે અને જાતે પણ મરી જવું પડે. જાલીમની સામે એક આંગળી સરખી પણ ઉચકયા વિના શાંતીથી તેમ કરવાની જ્યારે તેઓએ શક્તિ કેળવેલી હશે ત્યારે તો એ દ્રશ્ય દેવોને જોવા લાયક થશે. આ દેશ જાતી, ન્યાતી કે વર્ણના કોઇ પણ જાતના ભેદ વિના ઇશ્વરના સઘળા સંતાનોને વસવાને માટે સ્વતંત્ર દેશ બની જશે. ગોરા લોકોનું લોકશાસન કે નેશનલીસ્ટો વાંછી રહ્યા છે તેવું ગોરા લોકોનું રીપબ્લીક નહિ રહે પરંતુ ખરૂં લોકશાસન અને ખરૂં રીપબ્લીક, ખરૂં પ્રજાસત્તાક રાજ્ય સ્થપાયું હશે. પરંતુ એ દિવસ આવવાને હજુ વાર છે. હજુ તો જોવામાં આવી ગયા તેના કરતાં આ કરૂણ નાટકના ઘણા વધારે ભયંકર અંકો જોવાના બાકી છે.

ક્યુઈટ્રીખાર્ટમાં અવસાન

ક્યુઇરટ્રીખાર્ટની જાણીતી પેઢી ડુંગરશી મોરારજી એન્ડ કંપનીના માલીક શ્રી નારણદાસ ડુંગરશીનું શનિવાર તા. ૨૯-૧-૫૫ના રાત્રે હ્રુદય બંધ પડી જવાથી ૬૧ વર્ષની વયે પોતાના મુકામે એકાએક અવસાન થયું છે.

શ્રી નારણભાઇ ગુજરાતીનું પ્રાથમીક જ્ઞાન દેશમાં મેળવી ૧૨ વર્ષની ઉમતી વયે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આ૦ ા. પ્રથમ પ્રિટોરીઆમાં તેમના પિતાશ્રી સાથે થોડો વખત વિતાવ્યા બાદ ક્યુરટ્રીખાર્ટમાં ન્હાના પાયા ઉપર રીટેઇલ વેપાર શરૂ કર્યો, અને એ ક્ષેત્રમાં સફળતા મેળવી માત્ર ૩૦ વર્ષની ઉમ્મરે લગભગ ૩૫થી ૪૦ દુકાનોના માલીક બન્યા. એ વખત દરમ્યાન ઘણા હીંદી ભાઇઓએ ત્યાં નોકરી કરી વેપારી ક્ષેત્રમાં પ્રવિણ બની આજે સૌ પોતપોતાની દુકાનો ચલાવી સારી પ્રગૃતિ સાધી રહ્યા છે. આમ ડુંગરશી મોરારજીની પેઢી એ વેપારના શીક્ષણની એક શાળા કહેવાતી. શ્રી નારણભાઇએ આ બધો વખત દરમ્યાન અંગ્રેજીનું કામચલાઉ જ્ઞાન અહિ આવ્યા બાદ મેળવેલું.

સમયના વહેવા સાથે અને સરકારની રંગભેદની નિતિના પરિણામે તેમજ ગ્રૂપ એરીયાઝ એક્ટના કાયદાઓ અંગે ઉપલી ૩૫-૪૦ પૈકી દુકાનોમાં ઘણી ખરી નેટીવ ટ્રસ્ટમાં માં આવી પડવાથી તે સઘળી કાઢી નાખવા ફરજ પડી અને આમ અત્યારે ૧૪ દુકાનોની માલીકી ધરાવતા હતા.

સ્વર્ગસ્થ નારણભાઇના હ્રદયની ઉદારતા તેમનો આગળ પડતો ગુણ હતો. દેશથી ઘણા અનાથ લોકો કે જેમને તેઓ જાણતા પીછાણતા પણ ન હતા એવાના સહાયતા માટે પત્રો આવતા ત્યારે કોઇને પણ જાણ ન થાય એ રીતે ગુપ્તદાન કરી અનેક ભાઇ બહેનોને તેમણે મદદ કરેલ છે.

ઉપરાંત દેશમાં સૌરાષ્ટ્રમાં ત્રણ ભવ્ય કન્યાશાળાઓ બંધાવી જે પૈકીની એક ફટાણામાં તેમનાં પત્નિ કંકુબ્હેનના નામની તેમજ બીજી બે સખલા, તથા મોઢવાડામાં પોતાનાં માતુશ્રી ઝવેરબાઇના સ્મરણાર્થે બંધાવેલ છે.

શ્રી નારણભાઇના અવસાનથી ક્યુઇરટ્રીખાર્ટના વેપારી વર્ગને એક મોટી ખોટ પડી છે. સ્વર્ગસ્થ સ્વભાવે પ્રેમાળ અને મળતાવડા હતા. મોટા સાથે મોટા અને નાના સાથે નાના બની પ્રેમથી વાતોની આપલે કરતા જેથી સૌ તેમનું મુરબ્બી તરીકે સન્માન કરતા. તેમની સમયસુચકતા અને હાસ્ય વિનોદ તથા પ્રેમ કટાક્ષથી તેઓ સૌ કોઇનો પ્રેમ જીતી લેતા એ તેમના સ્વભાવનો આગળ પડતો ગુણ હતો.

શનીવારે રાત્રે ૧૧ વાગ્યાથી ગૃહે સ્વર્ગસ્થના આત્માની શાન્તિ અર્થે ગીતા પાઠ, રામધુન, તથા પ્રાર્થનાઓ શરૂ કરેલ તે છેક સવાર પડતાં સુધી જારી રાખવામાં આવેલ. અને રવિવારે સવારે સાડા નવ વાગે ક્યુઇરટ્રીખાર્ટ હીંદુ ક્રિમેટોરીઅમમાં અંતિમ

(અનુસંધાન પાનાનું ૬૨)

ગ્રુપ એરીયાઝ એકટ

મી. ગેલ અને બીજા યુરોપીયનોએ

રસ્ટનબર્ગને માટે કરેલી દલીલ

(ગતાંકથી ચાલુ)

સ્કીમ બી (૨) જે આપની બોર્ડના જાહેર થએલ નકશા પર માર્ક કરવામાં આવેલી છે, તેમાં ૬૪ અરવનો છે, જેના પર યુરોપીયનોથી વસાએલા ૩૬ ઘરો છે. એ સિવાય ડીમાર્કેટ નહિ થએલ ખાલી પડેલી અનસ્પેસીફાઈડ ટાઉન લેન્ડ છે. આ લત્તો શહેરના મધ્ય ભાગથી દુર છે. મારો અંદાજ મેં ૧૯૫૨ના મ્યુનીસીપલ વેલ્યુએશન વત્તા ૧૦ ટકા પરથી બાંધ્યો છે. મારે હિસાબે ૩૬ ઘરો અને તેની સાથેની જમીનોની કીંમત પા. ૨૫૦૦૦ થાય છે અને ખાલી પડેલી સાઈટોની કીંમત પા. ૫૦૦૦ થાય છે. એટલે કુલ પા. ૩૦,૦૦૦, જેમાં ડીમાર્કેટ નહિ થએલ ટાઉન લેન્ડની કીંમત ઉમેરવી જોઈએ.

સ્કીમ (ડી), જે આપની બોર્ડે પસંદ કરેલી જણાતી નથી, તેમાં ૧૮૦ અરવનો છે જેનાપર યુરોપીયનોથી વસાએલા ૧૫૨ ઘરો છે. એ સાઈટ સ્કીમ બી (૩) કરતાં જરા અંદર હોવાથી તેનો અંદાજ મેં ૧૯૫૨ના મ્યુનીસીપલ વેલ્યુએશન વત્તા ૧૦ ટકા પરથી કાઢયો. મારા અંદાજ મુજબ ૧૫૨ ઘરો અને તેની સાઈટોનો બજાર ભાવ પા. ૨,૦૦,૦૦૦ થાય છે અને ખાલી પડેલા પ્લોટોનો પા. ૧૦,૦૦૦ મળી કુલ પા. ૨,૧૦,૦૦૦ થાય છે.

હવે આ બન્ને સાઈટો વચ્ચે દેખીતી રીતે મોટો તફાવત રહેલો છે. સંભવીત જણાય છે તેમ જો કાઉન્સીલ અને આપની બોર્ડ સ્કીમ બી (૨) હાથ ધરવાનો નિર્ણય કરે તો હીંદીઓ હાલ જે ધરાવી રહ્યા છે (લગભગ પા. ૨,૭૦,૦૦૦ની પ્રોપર્ટી) અને જે તેઓને મળવાની છે (પા. ૩૦,૦૦૦ કરતાં સહેજ વધારે કીંમતની પ્રોપર્ટી જો ટાઉન લેન્ડનો તેમાં સમાવેશ કરવામાં આવેલો હોય તો) તે બન્ને વચ્ચેનો ફેર એટલો મોટો છે કે કેટલી મોટી નુકસાની આપવાની જરૂર પડશે એ તરફ ધ્યાન ખેંચવાની મારે ભાગ્યેજ જરૂર હોય. એવી દલીલ કરી શકાય કે હીંદીઓને પોતાની હાલની પ્રોપર્ટી વેચવા દેવામાં આવશે અને તેમાંથી ઉપજતા નાણા નવી જમીનમાં ફરી રોકી શકશે. પરંતુ ચોકસ મુદતની અંદર અથવા એકજ ઓલાદના જીવન ગાળામાં તેઓને તે વેચી દેવી "પડવાની જ" હોય તો તેઓના પ્રોપર્ટીની ખરી કીંમત મેળવવાની અસંભવીતતા સ્થાપિત કરવાને બહુ વિચાર કરવાની જરૂર રહેતી નથી. સ્વાભાવિક રીતે ભાવો ઘટી જશે અને પ્રતિકુળ બજારમાં તેઓને જે મળે તે સ્વિકારી લેવું પડશે, મી. હેઈમરદ્દાએ ખરૂં કહ્યું હતું કે, "મોટી નુકસાનીઓ ભોગવવી પડશે." અને હીંદીઓને હાલના મકાનો બાંધતાં કે ખરીદતાં તેઓને થએલા ખર્ચના કરતાં ઘણા મોટા ખરચે તેઓને વેરાન પડેલી જગ્યામાં રહેવાના ઘરો અને દુકાનો બાંધવાં પડશે. કેટલી ખોટ થશે એ હમણાથી કહી નહિ શકાય. અને નવી જમીનના યુરોપીયન માલીકોને પણ નુકસાની આપવી પડશે

બે લાખ પાઉન્ડની ખોટ

પરંતુ જો વાજબી અને પુરેપુરી નુકસાની ભરવામાં આવે તો આ યોજનાનો કાઉન્સીલને એકથી બે લાખ પાઉન્ડનો ખર્ચ થશે એ વિષે મને જરા પણ શંકા નથી.

કદાચ મ્યુનીસીપલ નાણાકીય બાબતોની આંટીઘુંટીઓનું મારા કરતાં વધારે ઉંડું જ્ઞાન ધરાવનાર આ આંકડાઓ પરથી રેટસને માટે ટકા ગણી કાઢશે અને પછી રેટ પેયરોને કહેશે કે તેઓને હીંદીઓને દુર કરવાની સગવડને માટે આ વિશાળ રકમ ભરવી પડશે એટલું જ નહિ પરંતુ એ સાથે બીજી પણ ઘણી સગવડો જે આ વિશાળ રકમથી પુરી પડી શકે તેનો પણ ભોગ આપવો પડશે. અને હું ભારપુર્વક જણાવવા ઈચ્છું છું કે આ વસ્તુ હીંદીઓની જગ્યા બી (૨)ની જગ્યાએ ફેરબદલ કરવાને વિષે જ લાગુ પડે છે. વખતના બગાડાના અને વેપારના નફાની નુકસાનીના સવાલનો તેમાં સમાવેશ થતો નથી, જેની ચર્ચા હું હવે પછી કરીશ. એટલે કાયદાની રૂએ હીંદીઓને ફરજીયાત કાઢી મૂકવાના પરિણામે થનારી પ્રોપર્ટીની ખોટો સહેવાને જાહેર કોરપોરેશન ઉભી કરવામાં આવે તો પણ ટાઉન કાઉન્સીલની ઉપર નુકસાનીનો બીજો મોટો બોજો રહેશે. અને કોરપોરેશન તરફથી સહેવામાં આવનારી નુકસાનીનો બોજો છેવટે તો કર ભરનારાઓ તરીકે વ્યક્તિગત આપણા પ્રત્યેકના ઉપર આવી પડશે. એ ખોટ પુરવાને બીજી સંસ્થા ઉભી કરવાથી તમે એ ખોટને ઢાંકી દઈ શકશો પરંતુ તેને ભૂંસી શકશો નહિ.

સ્કીમ (ડી) ઉપરથી જોતાં કંઈક વાજબી જણાય છે. પરંતુ ટીકા કે વિરોધને માટે તે હાલ જાહેર કરવામાં નથી આવી તેથી તેના સંબંધમાં મારે કશું કહેવાની જરૂર નથી. તેની સામે પણ સદર વિરોધ તો છેજ.

ત્રણ કારણો

તેના ઉપરાંત કાઉન્સીલને નુકસાનીના ત્રણ બીજાં કારણોને પહોંચી વળવું પડશે—હમણા માનવામાં આવે છે તેમ, જો તે સ્કીમ સ્વિકારવામાં આવે તો પણ જાહેર કોરપોરેશન ઉભી કરીને નહિ. મેં માની લીધેલું છે—અને હું ધારું છું કે કાઉન્સીલનો પણ એજ ઈરાદો છે—કે હીંદીઓને માટે ગમે તે લત્તો પસંદ કરવામાં આવે ત્યાં તેઓને તેઓના હયાત વેપારના લાયસેન્સોનો છુટથી ઉપયોગ કરવા દેવામાં આવશે, બીજાં શહેરોની જેમ જો આ લાયસેન્સોપર કાપ મુકવાનો ઈરાદો રાખવામાં આવતો હોય અથવા તો હીંદીઓના પોતાના ગ્રુપ એરીયામાં અમુક જાતીના ગ્રાહકો પણ મર્યાદિત કરવાના હોય તો એ નુકસાનીનું વધુ કારણ ઉભું થશે કે જેની ચર્ચા, કાઉન્સીલ એવો કંઈ ઈરાદો જાહેર કરે ત્યારે કરવાની રહેશે. પરંતુ માની લઈએ કે સઘળા લાયસેન્સોથી છુટથી વેપાર કરી શકાશે તો પણ કાઉન્સીલની સ્કીમ નીચે હીંદીઓને બે કારણોસર ખોટ સહન કરવી પડશે. પહેલી એક દુકાનની એક જગ્યાથી બીજી જગ્યાએ ફેરબદલી થાય તેટલી મુદતની—આપણે માની લઈએ કે તે ૭ મહિનાથી ઓછી તો નહિજ થાય. એ મુદત દરમીયાન વેપાર લગભગ કશો નહિ થઈ શકે અને તેથી નફાની ખોટના દાવાનો પ્રશ્ન ઉઠવે. અથવા તો જુનો વેપાર ચાલુ રહે તે દરમીયાન નવી દુકાન બાંધવા અને તઈયાર કરવામાં મુડી રોકાઈ રહેશે તેની નુકસાનીનો સવાલ ઉપસ્થિત થશે. બન્ને રીતે હીંદીઓને એ વચગાળાના વખતમાં ખોટ સહન કરવી પડશે. દરેક હીંદી વેપારી શાવકાર છે એવી યુરોપીયનોમાં બહોળી રીતે વર્તતી ખોટી માન્યતા ધરાવવામાં, હું નથી માનતો, કે કાઉન્સીલ સામેલ થતી હોય. થોડાક શાવકાર છે. પરંતુ ઘણા ખરા થોડા સાધનો વાળા સાધારણ માણસો છે, જેઓની પાસે તેઓના સ્ટોક ઉપરાંત ભાગ્યેજ કશી મુડી છે. ૧૯૫૧–૫૩ના ત્રણ વર્ષના ટેક્સેબલ ગ્રોસ ટ્રેડીંગ પ્રોફીટસમાંથી સરેરાશ કાઢતાં મારા અંદાજ મુજબ ર ટનબમાં હીંદીના વેપારનો નફો વાર્ષીક પા. ૯૦,૦૦૦ કરતાં ઓછો નથી. એટલે ૭ મહિનાની વચગાળાની મુદતનો નફો બંધ થઈ ગયેલો હોવા માટેનો દાવો પા. ૪૫,૦૦૦નો થશે.

બીજી, નિર્વિવાદ હકીકત એ છે કે કાઉન્સીલની બે જગ્યામાંની ગમે તે પસંદ કરવામાં આવે તેમાં, નવો લત્તો મધ્યસ્થ જગ્યામાં આવેલો નહિ હોઈ અને સઘળી જાતીના લોકો ત્યાં પહોંચી નહિ શકવાથી વેપારના નફામાં વાર્ષીક ખોટ થવી જ જોઈએ. હું એમ નથી કહેવા માગતો કે હીંદીઓને નવા લત્તામાં કશો જ વેપાર નહિ મળે. કેટલોક મળશે પરંતુ હાલના કરતાં ઓછો મળશે. શરૂઆતના વચગાળાના ૭ મહિનામાં તો ભાગ્યેજ કશો વેપાર થઈ શકશે. અને ત્યાર પછી ધીમે ધીમે વધવા લાગશે અને છેવટે વધારેમાં વધારે આંકડાએ પહોંચે તો પણ તેનો નફો અનિવાર્ય રીતે હાલના કરતાં ઓછો જ હશે. આપની બોર્ડ દેખવા પરથી કાઉન્સીલે સુચવેલી બે જગ્યાઓમાંની ઓછી લાભદાયી જગ્યાનો વિચાર કરી રહેલી હોઈ હું જોઈ નથી શકતો કે પહેલા ત્રણ વર્ષને માટે વેપારના નફાની ખોટના દાવો વાજબીપણે પચાસ ટકા કરતાં ઓછો અને ત્યાર બાદ ૩૩⅓ ટકા કરતાં ઓછો. એટલે કે, પહેલાં ત્રણ વર્ષના પ્રત્યેક વર્ષ માટે પા. ૪૫૦૦૦ અને ત્યાર બાદ પ્રત્યેક વર્ષને માટે પા. ૩૦,૦૦૦ કરતાં ઓછો—શી રીતે થઈ શકે. ત્રીજું અમારી દરખાસ્તો પર આવતાં પહેલાં હાલ યુરોપીયનો પાસેથી ભાડે રાખવામાં આવેલી પા. ૧,૦૯,૦૦૦ની પ્રોપર્ટી એમાંથી એકે નવી જગ્યામાં ભાડે આપી નહિ શકાય. તેમ હાલના ઘણા હીંદી ભાડુતો નવી જગ્યામાં તેઓની પોતાની પ્રોપર્ટીઓ બાંધી નહિ શકે. આ બધા નુકસાની શી રીતે ભરી શકાશે અથવા નવા લત્તામાં હાલ ભોગવાતી સઘળી સગવડો શી રીતે પુરી પાડી શકાશે એ મારી સમજમાં આવી શકતું નથી. પરંતુ ભોગવાઈ રહેલા હકોની ખોટ માટેના વાજબી દાવાનું ધ્યાન ખેંચવામાં મને એડવોકેટ ઓસવોલ્ડ પીરોનો લેખીત ટેકો છે.

અન્યાયી અને ઉડાઉ

હું આશા રાખું છું કે ટાઉન કાઉન્સીલે રજુ કરેલી દરખાસ્તો અન્યાયી અને અત્યંત ઉડાઉ છે એ હું સંપૂર્ણ રીતે બતાવી શકયો છું. તેની આર્થિક બાજુ સમજ્યા પછી તેને જાહેર પ્રજાનો ટેકો મળે એ વિષે મને ઘણી શંકા છે. બેશક અન્યાય અને ઉડાઉપણાના પ્રમાણમાં નુકસાનીનું પ્રમાણ કેટલું સમજવામાં આવે છે તે મુજબ વધ ઘટ થશે. કોઈ તટસ્થ અદાલત તરફથી કરવામાં આવેલી ગણત્રી મુજબ નુકસાની ભરવામાં આવે તો પણ લોકોને સમુહબંધ ફરજીયાત ઉખેડી કાઢવાની કોઈ પણ યોજના લાગતા વળગતા લોકોને અન્યાયી તો ગણાયજ. સમાજની એકંદર અગત્યની જરૂરી બાતોના કારણે વ્યક્તિગત હકોપર પ્રહાર કરવો કોઈ વાર વાજબી ગણાય પરંતુ તેમ કરતાં લાગતી વળગતી વ્યક્તિને પૈસાથી જેટલી બની શકે તેટલી સંપૂર્ણ નુકસાની ભરી દેવી જોઈએ. આપની બોર્ડનું પહેલું કાર્ય પ્રસ્તુત દાખલામાં તેનું વાજબીપણું છે કે કેમ અને કેટલે દરજ્જે છે એ

વિચારવાનું રહેશે, પરંતુ જો આપને તેને માટે વાજબીપણું લાગે તો તેના ન્યાય કે અન્યાયના ઓછા વધતા પ્રમાણનો આધાર કાઉન્સીલ લાગતા વળગતાઓના સંપુર્ણ નુકસાનીના દાવા ને કેટલે દરજ્જે સ્વિકારે છે કે તેનો અસ્વિકાર કરે છે તેના ઉપર રહેશે, કાઉન્સીલ અને રેટપેયર કોઈ પણ જાત ની નુકસાની આપ્યા વગર બીલકુલ અન્યાયી યોજના પણ અમલમાં મુકી શકે છે. કાયદામાં તેમ કરવાની સગવડ છે. પરંતુ મારી દલીલ છે કે કાઉન્સીલ કે રેટપેયરથી સુચવાયેલા ધોરણે વાજબી રીતે ન્યાયી સમાધાન કરી નહિ શકાય.

શકય પણ નથી તેમ જરૂરતું પણ નથી

આથી અમે એવી યોજના વિચારી રહ્યા છીએ કે જેથી કાયદાનો મુખ્ય હેતુ–રહેઠાણનું ઘલાયદાપણું. આ શહેર ને વાજબી અને ન્યાયીપણે પોષાય તેટલા ખરચે સાધી શકાય. અમે એ માન્યતાપરથી શરૂઆત કરેલી છે–અને હકીકતો અમારી માન્યતાને ટેકો આપનારી છે–કે કાઉંસીલ સુચવી રહી છે તેવી જાતનું શારીરીક ઘલાયદાપણું, આપણને પોષાઈ શકે તેટલા ખર્ચે કરવાનું હોય તો તેણે સુચવેલી હદ સુધી તે કરવું શકય પણ નથી તેમ કરવાની જરૂર પણ નથી. એટલે આપણે સંપૂર્ણ ભૌગોલિક ઘલાદાપણું, ન્યાય અને ખર્ચ વચ્ચે સમાધાન શોધવું પડશે, આથી અમે સુચવેલું છે કે હીંદીઓને જે લત્તામાં તેઓ હાલ વસી રહ્યા છે તે લત્તામાંજ રાખીને અને ત્યાંથી જો તેઓને ફેલાવું હોય તો ઉત્તર દિશા તરફ હાલ ખાલી પડેલી જગ્યામાં ફેલાવા દેવા......અમારી યોજનાનો બીજી બધીના કરતાં એક મોટો લાભ છે. એક નાના અપવાદ સિવાય–જેની હું હવે પછી ચર્ચા કરીશ–તેનાથી હયાત પ્રોપર્ટીઓની કીંમતને બહુ અસર નહિ થાય. હીંદીઓ ઘણા વર્ષોથી જ્યાં છે ત્યાં રહ્યા છે જે દરમીયાન ભાવો સંજોગોને અનુકુળ થઇ ગયા છે. કદાચ એવી દલીલ કરવામાં આવશે કે જેવી નાઈન્ટરટરૂમમાં કરવામાં આવી હતી, કે ગ્રુપ એરીયાઝ એકટ પાસ કરવામાં આવ્યો એનો અર્થજ એ થાય છે કે પેગીંગ કાયદાથી જે ઘલાયદાપણું સાધવામાં આવેલું તેના કરતાં વધારે સખત ઘલાયદાપણું આ કાયદાથી સાધવામાં આવેલું છે. જ્યારે અમે તો સ્થિતિ જેમ છે તેમજ રહેવા દેવાનું સુચવી રહ્યા છીએ. આ વસ્તુ સાવ ખરી નથી. પરંતુ એ દલીલનાં બળનો અમુક દાખલાઓ પર આધાર હોવો જોઈએ. કાયદો એમ નથી કહેતો કે સઘળા હીંદીઓએ તો ચાલ્યા જવું, જો કે વ્હાઈટ રીવર ખાતે મી. હેઇમરટ્ઝાએ ટુંક મુદતપર એ દલીલ કરી હતી. અહિં રસ્ટનબર્ગમાં અમારા હીંદીઓ શાંત, લાગણીવાળા વાતાવરણમાં અને ભૌગોલીક રીતે અનુકુળ લત્તામાં રહ્યા છે જે થોડા ઘણા ફેરફારો સાથે પુરતી સગવડતાથી યુરોપીયન લત્તાથી છુટા પાડી દઇ શકાય છે,......એક વખત ગ્રુપ એરીયા જાહેર થઈ ગયા પછી, જો તેમ કરવાની જરૂર હોય તો, જે કોઇ યુરોપીયન એ લત્તાની નજીક રહેતો હોય અથવા પ્રોપર્ટી ધરાવતો હોય તો તે ત્યાંથી હટી જઈ શકે અથવા પોતાની પ્રોપર્ટી, જે ભાવ કેટલાંક વર્ષોથી વર્તતો આવેલો છે, તે ભાવે વેચી દઇ શકે અને તેને ખાત્રી આપવામાં આવે કે રસ્ટનબર્ગમાં જે કોઇ પણ સ્થળે રહેવા જશે ત્યાં કોઇ પણ હીંદી તેની પુઠે આવશે નહિ–કારણ ગ્રુપ એરીયાઓ તો કાયમના પડી જવાના છે. જ્યારે પેગીંગ એકટની સ્થિતિ માત્ર દાટો દેવા જેવી હતી. આ નજીકની યુરોપીયન પ્રોપર્ટીઓના, ત્યાં વસવાટ કરતા કરી રહેલા હીંદીઓ સાથેના સંબંધથી અને શોપીંગ સેન્ટરની નજીક અને મેન રોડપર તેની મધ્યસ્થ સ્થિતિ ને લીધે આ યુરોપીયન પ્રોપર્ટીઓની કીંમત અમારી સુચના મુજબ હીંદી ગ્રુપ એરીયા જાહેર કરવા માત્રથી ઘટી જવાની નથી.

અસ્વચ્છતા અને ગીચતા ચાલી જશે

"......હીંદીઓની નજીકમાં રહેતા યુરોપીયનો કેટલીક વાર અવાજો અને લોકોની ભીડની ફરિયાદો કરે છે. થોડાકજ જાણે છે કે તા. ૩૦ એપ્રીલ ૧૯૩૯ના બીન-ગોરાઓ જે જમીનપર વસવાટ નહોતા કરતા તે જમીન પર હીંદીઓથી કાયદેસર વસવાટ થઇ શકતો નથી અને તા. ૧૫ માર્ચ ૧૯૪૬ના જે ઘરોમાં તેઓ કાયદેસર વસવાટ કરતા નહોતા તે ઘરોમાં તેઓથી વસવાટ કરી નહિ શકાય. હીંદીઓની ઘરો સંબંધી સ્થિતિ છેલ્લાં ૧૫ વર્ષથી સ્થીર થઇ ગઇ છે. એ કંઇ તેઓની ઇચ્છાએ નથી થઇ. બાળકો હતાં તે મોટાં થયાં છે અને પરણેલા છે અને તેઓને ઘણા છોકરાં થયાં છે. અમે સુચવ્યું છે તેમ જો તેઓને ફેલાવાને જમીન આપવામાં આવે તો હીંદીઓની હાલની જરૂરીયાતો પુરી પડી રહેશે અને યુરોપીયન રેટપેયરને કશો ખર્ચ થયા વિના અસ્વચ્છતા અને ગીચતા ચાલી જશે, આરોગ્ય અને એન્ટી સ્લમના કાયદાઓનો અમલ કરી શકાશે અને આપણી હીંદી કોમ પશ્ચિમના ધોરણે રહેતા થઇ જશે કે જે કરવાની તેઓની ઇચ્છા છે.

એટલે માની લો કે રસ્ટનબર્ગમાં જ્યાં લાંબા વખતથી જાતીય એખલાસ વર્તતો આવેલો છે ત્યાં તેમ છતાં પણ ગ્રુપ એરીયાઓ પાડવાની જરૂર હોય, ટાઉન કાઉન્સીલની સ્કીમ છે જે દેખીતી રીતે ઘણા હીંદીઓ પર તેમજ યુરોપીયનો પર કેટલીક હાડમારીઓ નાખનારી થઇ પડશે અને જેટલા પ્રમાણમાં વાજબી અને સંપુર્ણ નુકસાની ભરવામાં આવશે તેટલા પ્રમાણમાં તે ઓછી કે વધતી અન્યાયી થશે. તેની વિરૂદ્ધ અમારી સ્કીમ છે જેનાથી દેખીતી રીતે પુરેપુરૂં ઘલાયદાપણું સાધી નહિ શકાય છતાં ભૌગોલિક દ્રષ્ટિએ સારા પ્રમાણમાં સાધી શકાશે પરંતુ તે સાથે તે યુરોપીયનો તેમજ હીંદીઓને વધારે ન્યાયી થઇ પડશે અને યુરોપીયન રેટપેયરને કશા ખર્ચમાં ઉતરવું નહિ પડે, જ્યારે હીંદીઓને ફેલાવાને ખુલ્લી પડેલી જગ્યા ખરીદવા પુરતો મરજીયાત ખર્ચ ભોગવવો પડશે.

ગોરાની કસોટી

મી. હેઇમરટ્ઝાએ નાઇન્ટરટરૂમમાં કહ્યું હતું કે લગભગ એવું દેખાય છે કે જાતીય ઘલાયદાપણું સાધવાને ખાતર ગોરાએ કસોટીપર ચઢવું પડશે. સાહેબ, તેમાં કંઈ શક નથી. આ અનેક જાતીઓના દેશમાં યુરોપીયનના હાથમાં સઘળી રાજકીય સત્તા રહી છે. તેથી તેની સરકારના કૃત્યોને માટે તે જવાબદાર છે. વળી પ્રસ્તુત દાખલામાં યુરોપીયનેજ એક રાષ્ટ્રના ધોરણે જાતીય ઘલાયદાપણાની માગણી કરેલી છે અને પોતાની નીતી પોતેજ અમલમાં મુકવાની છે. પોતાનો મુકદમો પોતેજ ચલાવવાનો છે અને ન્યાય પણ પોતેજ કરવાનો છે. એટલે એ કસોટીએ ચઢે તેમાં કશી નવાઈ નથી. **તેની કસોટી, ડૉ. ડોંગીસે પાર્લામેન્ટમાં જે વચન આપ્યું હતું કે, ગ્રુપ એરીયાઝ એકટનો અમલ સઘળી જાતીના લોકોને ન્યાય અને અદલ ઇન્સાફ મળે એ રીતે કરવામાં આવશે, તે કેવી રીતે પાળવામાં આવે છે તે પરથી આ દેશમાં થશે અને પરદેશમાં પણ થશે અને એક દિવસ સૌથી વરિષ્ટ ઇશ્વરની દરબારમાં પણ તેને હિસાબ આપવો પડશે અને ખાસ કરીને કાયદાની રૂએ તે પોતાના મતાધિકાર વિનાના બીન ગોરા આશ્રિતો પ્રત્યે કેવું વર્તન બતાવે છે તેના પરથી તેની કસોટી થશે.**

અને આપણે યુરોપીયનો "ન્યાય" અને "અદલ ઇન્સાફ"ની ગમે તેવી વ્યાખ્યા કરીને અમારાઉથીજ એ કસોટીમાંથી છટકી શક્તા નથી. દુનીયા જાણે છે અને આપણે આપણા અંતઃકરણમાં જાણીએ છીએ કે આ બાબતમાં ન્યાય અને અદલ ઇન્સાફ તેને જ કરી શકાય, કે જે માણસને અમુક સામાજીક કારણ સર ફરજીયાત પોતાની જગ્યા છોડી ચાલ્યા જવું પડતું હોય. તેને પોતે ખુલ્લી બજારમાં પોતાની રાજી ખુશીથી જેટલા નહાથી.વેચી ખરીદી શકે તેટલીજ પોતાની માલમીલકતની અને જે કંઈ પણ સગવડો તેને ગુમાવવી પડતી હોય અને અગવડો અને અગવડો ભોગવવી પડતી હોય તેની વાજબી સંપૂર્ણ નુકસાની તેને ભરી દેવામાં આવે. **આ ગ્રુપ એરીયાઝના સવાલ પર સેગ્રેગેશન અને એપાર્ટહેડના સંબંધમાં યુરોપીયનનો આખો ઇરાદો કસોટીએ ચઢેલો છે. આપણે ન્યાય અને અદલ ઇન્સાફની વાત કરીએ ત્યારે સુધરેલી દુનીયા તેનો જે અર્થ સમજે છે તેજ આપણે પણ કરીએ છીએ એ પુરવાર કરવાનો હજુ પણ આપણને વખત છે. આથી હમે ૩૭ સહી કરનારાઓ રસ્ટનબર્ગના નાગરીકોને તેમજ તેની ટાઉન કાઉન્સીલને આ બાબતમાં ઇનસાફથી વર્તવામાં દેશને દાખલો બેસાડવા વિનંતિ કરીએ છીએ. અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે આપની બોર્ડની પ્રધાનને ભલામણ આપણે સૌ ગર્વ લઇ શકીએ તેવી થશે.**

આપનો વિશ્વાસુ,

સી. ડબલ્યુ. એમ. ગેલ.

પરચુરણ

—વરસાદને લીધે ડરબનથી મેરીટઝબર્ગનો નવો રસ્તો હમણાજ મોટા ખર્ચે થયો હતો તે તુટી ગયો છે અને લોકો ફરી જુનો ડ્રમન્ડનો રસ્તો વાપરતા થઇ ગયા છે.

—લેડીસ્મીથ શહેરની વચ્ચે થઇ વહેતી કલીપ રીવરમાં પુર આવતાં તેના કાંઠા તુટી જતાં ભાઠાંમાં રહેલા ઘણા હીંદીઓના ઘરોમાં પાણી આવી ગયાં હતાં. લેડીસ્મીથની પ્રાયમરી અને હાઇ સ્કુલ બન્નેમાં પાણી ભરાઇ ગયાં હોવાથી સ્કુલો બંધ રાખવી પડી હતી. ઘણા નેટીવોના ઝુપડાં અને ઢોરો તણાઇ ગયાં હતાં.

—ભારતમાં હીંદની ૧૪ ભાષાઓમાં ૨૧ દીવસ સુધી નાટકો ભજવાયા. પછી સૌથી શ્રેષ્ટ નાટક મરાઠીનું, બીજે નંબરે આસામી અને ત્રીજે નંબરે કલકત્તાનું બંગાલી આવ્યું હતું.

—ભારતના વિજ્ઞાનીકોએ વાંસમાંથી સેલ્યુલોઝ તઇયાર કરી રેયોનના તાર કાઢવાની યોજના કરી છે. આજ સુધી રેયોન કાપડ માટે જોઈતો કાચો સામાન પરદેશથી–અમેરીકાથી આવતો.

—બનારસના નાના બાળકોએ કચરા પેટી, ઉકરડો, રસ્તાઓ પર અથવા હોટેલો પાસે કચરામાં પડેલા લોખંડના કટકા, કાચના કટકા, કે ચીંદરડા, ભેગા કર્યા હતાં એ બે અઠવાડીયામાં ૧૨૫ મણ જેટલા થયા હતાં તેઓ વધુ ભેગા કરી તેને વેચી તે પૈસા બનારસના બાળકો તરફથી "નહેરૂ ચાચા"ને વિકાસ લોનમાં ભેટ મોકલશે. કચરામાંથી સોનું મેળવશે.

રોબિન્સન ક્રૂઝોની આપવીતી

(ગયાના આગલા અંકથી ચાલુ)

૪

હવે મેં વહાણ પરથી ઝપાટાબંધ સામાન આણવા માંડયો. એ જો ચુકું તો અહીં કયું બજાર હતું કે મને કશું પણ મળે? અને ભાંગેલું વહાણ કયારે તુટી જઈ પાણીમાં વેરાઈ જાય, એનો પણ ભરોંસો નહોતો. એક દહાડો, વહાણ પર ચીજો ફંફોસતાં, મને નાણાંની પોટલી મળી! તે જોઈ મારાથી જોરથી ખડખડ હસવું રોકાયું નહીં. આ નિર્જન ટાપુમાં એ બિચારા નાણાંના સિક્કા શા કામના હતા? એક ખીલી પણ અહીં વધારે કીમતી હતી. પરંતુ, આ નિરાશાના ટાપુમાંથી પણ કોક દહાડો સુધરેલા જગતમાં જવાનું થાય, એવી અમર આશા મને ઉંડે ઉંડે પણ હતી જ; એટલે મેં તે નકામા સિક્કાને પણ લઈ તો લીધા.

વહાણમાંથી વીણી આણેલા સામાનના ઢગલાથી મારી ઓરડી અને ગુફામાં ભીડ થઈ ગઈ. મને થયું, જો અભરાઈ હોય તો સારૂં. ખાવા બેસવા માટે ટેબલખુરસી ન હોવાથી નિરાંતે જમાતું પણ નહોતું. મેં વિચાર કર્યો કે, લાકડું તો આ ટાપુ પર પુષ્કળ છે; લાવને બનાવું. અત્યાર સુધી કદી સુતારકામ મેં કર્યું નહોતું. પાટીયાં કાપવા માટે કરવત જોઈએ, તે મેં આણેલી ઓજાર-પેટીમાં નહોતી. કુહાડી મને મળી હતી, તે વડે ઝાડનું જાડું થડ છોલી છોલીને હું પાટીયાં કરવા લાગ્યો. તેમાં વખત તો બહુ લાગે; પણ ત્યારે આ ટાપુ પર મારે બીજું કામેય શું હતું? મને કશી દોડાદોડ જ કયાં હતી? એક થડને છોલી છોલીને પાટીયું પાડી, તેમાંથી આવડયાં એવાં ખુરશીટેબલ અને અભરાઈ મેં બનાવી કાઢયાં. ખીલા ને હથોડી મને વહાણમાંથી મળ્યાં હતાં.

વહાણ પરથી હું શાહી, કલમ, અને થોડી ચોપડીઓ પણ લેતો આવ્યો હતો. એમાં બાઈબલ પણ હતું. મારી આગલી જીંદગીમાં મેં કદી બાઈબલ વાંચ્યું નહોતું. નિરાશાના આ નિર્જન ટાપુમાં હવે મને એ બારે સાંત્વન કે આસાએશ આપનારી ચોપડી થઈ પડી કોક દહાડો પણ પ્રભુ મને ઉગારશે, એ મારી શ્રદ્ધા બાઈબલનાં પાઠથી જ પાકી બંધાઈ. અને આ એકલ જીવનમાં મને જે ભય જેવું લાગ્યા કરતું હતું, તે મારો ભય પણ બાઈબલે જ કાઢયો. ખરેખર, ઈશ્વરની પ્રાર્થના મને જીવવામાં આધાર દેનારી લાગી.

કલમ શાહી શું કામ આણ્યાં હતાં? મારે કયાં પત્ર લખવાના હતા? પત્ર તો નહીં, પણ હું, શાહી ચાલી ત્યાં સુધી, બરોબર મારી રોજનીશી નિયમસર લખતો. નવી શાહી બનાવવાની મારી એકે યુકિત ન ચાલી, એટલે એ લખવાનું મારે કમને છોડવું પડયું.

મેં મારે માટે એક કામચલાઉ પંચાંગ પણ બનાવ્યું હતું. ટાપુ પર આવ્યો એ પછી થોડા જ દિવસમાં જે જગાએ હું આવ્યો હતો, ત્યાં મોટા અક્ષરે મેં પાટિયું કોતરીને રોપ્યું હતું કે,

'૩૦મી સપ્ટેમ્બર, ૧૬૫૯, ને રોજ આ જગાએ હું આવ્યો,' આ પાટીયાનો થાંભલો એ મારૂં પંચાંગ હતું. રોજ હું એ થાંભલાની યાત્રા કરતો અને એક કાપો કરતો. સાતમો કાપો લાંબો કરતો. અને મહિનો પૂરો થાય ત્યારે લાંબી નિશાની કરતો. આ મારૂં પંચાંગ મેં ઠેઠ સુધી જાળવ્યું.

૫

હવે મને આ ટાપુ પર આવ્યે વરસ થવા આવ્યું. વહાણમાંથી આણેલા ખોરાક ઉપરાંત હું શિકાર મેળવવા લાગ્યો હતો. મને ટાપુ પર પક્ષીઓ, તેમનાં ઇંડાં અને બકરાં જડયાં હતાં. એક જાતનાં ફળ જડયાં તેની સુકવણી હું કરી રાખવા લાગ્યો. થોડાં બિસ્કિટ વહાણ પર મળ્યાં હતાં, તે હવે થઈ રહેવા આવ્યાં હતાં. એવામાં એક દહાડો મેં મારા તંબુ પાસે એક બે જવના છોડ ઉગેલા જોયા. મારા આનંદનો પાર ન રહ્યો. શી પરમેશ્વરની મહેર! મને એ અહીં પણ ભુલ્યો નથી—એ મને જરૂર ઉગારશે, એવી મને શ્રદ્ધા બેઠી. છોડને બેએક ડુંડાં બેઠાં. દાણા પાકયા તે સાચવીને મેં બિયાં તરીકે સંઘરી રાખ્યા. પછી તો મેં એમાંથી ખેતી શરૂ કરી અને ધીમે ધીમે તે વધારીને હું વરસ જોગા રોટલાનું ધાન પકવતો થઈ ગયો.

તમને લાગશે કે, બી વગર અદ્ધર ને એકાએક અનાજ શી રીતે ઉગ્યું? મને એનો તાગ પછીથી મળ્યો હતો. ભાંગેલા વહાણમાંથી આણેલી ચીજોમાં એક થેલી હતી, તેમાં દાણા હતા. તે ઉંદરે ફોલી ખાધા હતા. મારે એ કોથળી બીજા કામને માટે જોઈતી હતી. એટલે તેની અંદરના ખોખાં થઈ ગયેલા પેલા દાણા મેં, કશા પણ ખ્યાલ વગર, બહાર ફેંકી દીધા હતા. તેમાંથી બે પાંચ ઉગવા જેવા રહેલા દાણા ઉગ્યા! આ ખુલાસો ઘણા વખત પછી મને સુઝયો હતો. પરંતુ તેમાંય ઈશ્વરની કૃપા તો હતી જ. દાણા બેચાર પણ બચ્યા ને આમ ઉગ્યા, એ ઘટના પણ મને તો ઈશ્વરની મહેરબાની જ લાગી.

મારી વાત આગળ ચલાવું. ધાન તો ઈશ્વરે આપ્યું; પણ મારી પંચાતોનો પાર નહોતો. રાત પડે તે પહેલાં તો મારે ઘર ભેળા થવું જ જોઈએ ને પથારીમાં પહોંચી જવું જોઈએ. નહીં તો દીવા વગર હું કુટાઈ મરૂં. દીવા માટે તો મેં યુક્તિ શોધી કાઢી. મારા શિકારની ચરબી હું એકઠી કરી રાખતો. થેપી થેપીને મેં માટીનું એક કોડિયું બનાવી, સુરજના તાપમાં જેવું પાકે તેવું પકવ્યું. તેમાં ચરબી મુકી, ચીંદરડીને આમળીને મેં દિવેટ કરી. એમ બનેલો દીવો તેજ તો બહુ ઝાંખું આપતો; પરંતુ મારૂં અંધારૂં ટળ્યું.

વહાણ પરથી મળેલી ચીજોમાં બીજી એક મોટી ખોટ હતી વાસણોની. પાણીનો ઘડો સરખો મારી પાસે ન હતો, તો રાંધવાની હાંલ્લી કે લોટા-પ્યાલાની તો વાત જ શી? મારા રાજ્યમાં માટી અને લાકડાંનો તો તોટો નહોતો. મેં કુંભાર બનવાનો વિચાર કર્યો. નાનપણમાં કુંભારનો ચાકડો જોયો હતો, પણ કદી માટીને કે તેને હાથ લગાડયો નહોતો. જીવનમાં પહેલી વાર હવે હું કુંભકાર બન્યો. કેટલીય વાર આકાર ઘડયા ને તે તુટી ગયા. ચાકડો તો અહીં કયાંથી જ હોય? મારે હાથે જ આકાર ઘડવાનો હતો. બે મહિના સુધી એમ મારી ઘડ-ભાંગ ચાલી. છેવટે બે વાસણ બન્યાં. એમનાં આકાર અને એમનું રૂપ કેવાં હશે, એ પુછશો જ નહીં. છતાં તેમને કાંઈક નામ હોવું જોઈએ, તેથી હું તેમને 'ઘડા' કહેતો. બાકી એ રૂપ તો જગતમાં અદ્વિતીય જ હતું. પછી તો મેં હાંલ્લી, પ્યાલા, વગેરે ઘણું બનાવ્યું. તેની પર હાથ બેસતો ગયો તેમ હું સારા નમુના પણ કરી શકયો તેમને પકવવાની કળા પણ મેં શોધી કાઢી. આમ વાસણોની મારી ચીંતા ટળી.

ચાલુ.

વેચવાના છે

નવસારી સ્ટેશન રોડ પર, બજારમાં તથા સોસાયટીઓમાં મકાન અગર ખુલ્લા પ્લોટ લેવા માટે અગર નેશનલ સેવીંગ્સ સર્ટીફીકેટ (આવક વેરાથી મુકત વ્યાજ) ખરીદવા લખો:

એમ. જનાર્દન ભટ્ટ.
Authorised Agent For
Government of India
National Saving Certificate.
બાળા સાહેબની હવેલી,
Navsari, Bombay, India.

બે અઠવાડીક પંચાંગ

વાર	ખ્રીસ્તી ૧૯૫૫ ફેબ્રુઆરી-માર્ચ	હીંદુ ૨૦૧૧ માઘ-ફાગણ	મુસલમાન ૧૩૭૪ હીજરી જ. ઉ. આ. ૨જબ	પારસી ૧૩૨૪ મહેર	સુર્યોદય ક. મા.	સુર્યાસ્ત ક. મા.	ધાર્મીક તહેવારો-ઉત્સવો
શુક્ર	૧૮	વદ ૧૧	૨૪	૨૦	૫-૩૭	૬-૪૩	વિજ્યા એકાદશી
શની	૧૯	,, ૧૨	૨૫	૨૧	૫-૩૭	૬-૪૩	
રવી	૨૦	,, ૧૩	૨૬	૨૨	૫-૩૭	૬ ૪૩	મહાશિવરાત્રી
સોમ	૨૧	,, ૧૪	૨૭	૨૩	૫-૩૮	૬-૪૨	
મંગળ	૨૨	,, ૩૦	૨૮	૨૪	૫-૩૮	૬-૪૨	પૂ. કસ્તુરબાની ૧૧મી પૂણ્યતીથી
બુધ	૨૩	સુદ ૧	૨૯	૨૫	૫-૩૮	૬-૪૨	
ગુરૂ	૨૪	,, ૨	૩૦	૨૬	૫-૩૯	૬-૪૨	શ્રી. રામકૃષ્ણ પરમહંસની જન્મતીથી
શુક્ર	૨૫	,, ૩	૧	૨૭	૫-૩૯	૬-૪૧	
શની	૨૬	,, ૪	૨	૨૮	૫-૩૯	૬-૪૧	
રવી	૨૭	,, ૫	૩	૨૯	૫-૪૦	૬-૪૧	
સોમ	૨૮	,, ૬	૪	૩૦	૫-૪૦	૬-૪૦	
મંગળ	૧	,, ૭	૫	૧	૫-૪૧	૬-૪૦	
બુધ	૨	,, ૯	૬	૨	૫-૪૧	૬-૪૦	
ગુરૂ	૩	,, ૧૦	૭	૩	૫-૪૧	૬-૪૦	

ન્ડોલાના જુના અને જાણીતા વતની

શ્રી. ચંદુભાઇ છોટાભાઇ પટેલ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

શ્રી. ચંદુભાઇ છોટાભાઇ પટેલ, જેમનું ન્ડોલામાં જાન્યુઆરી તા. ૪થીના અચાનક હૃદય રોગની બીમારીથી અવસાન થયું તેથી ન્ડોલાની હીંદી કોમને મોટી ખોટ પડી છે.

સ્વર્ગસ્થનો સ્વદેશમાં ખેડા જીલ્લાના સોજીત્રા ગામમાં જન્મ થયો હતો સોજીત્રા હાઇ સ્કુલ અને ચરોતર એજ્યુકેશન સોસાયટીની આણંદ ખાતેની સ્કુલમાં તેમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમના કાકા તેમજ તેમના પીત્રાઇ ભાઇ બન્ને ઉચ્ચ કોટીના શિક્ષક અને યોગની સાધના કરનાર હોઇ તેમના સંસ્કાર સ્વર્ગસ્થપર પડયા હતા. તેઓ જાતે સાહસિક હોઇ પુર્વ આફ્રિકાની મુસાફરીએ નીકળ્યા અને ત્યાં ઘણી સ્ટોરીઓમાં શોપ એસીસ્ટન્ટનું કામ કર્યું અને આખાં ઇસ્ટ આફ્રિકામાં પર્યટણ કર્યું. ઇસ્ટ આફ્રિકાથી કંટાળી તેઓ પાછા સ્વદેશ ગયા અને ત્યાં અમદાવાદમાં આટાની મીલ બે વર્ષ ચલાવી. પરંતુ આફ્રિકાનું આકર્ષણ ફરી થએલું હોઇ તેઓ પાછા ઇસ્ટ આફ્રિકા આવ્યા અને ત્યાંથી નોર્થ રોડેસીયામાં દાખલ થયા. નવા વસાહતીઓને જોગવવી પડે છે તે સઘળી હાડમારીઓ વેઠીને પછી તેઓ લુઆનસ્યામાં ત્યાંની ભીમજી આર. નાયકની જાણીતી સ્ટોરીમાં દાખલ થયા. પરંતુ તેમની જીજ્ઞાસા તો સ્વતંત્ર વેપાર કરવાનીજ હતી. અને ત્યાં થોડો વખત નોકરી કર્યા બાદ બે મીત્રોની ભાગીદારીથી લુઆનસ્યા અને ન્ડોલામાં એલ. એસ એન્ડ કું. ના નામની સ્ટોરી ખોલી જે હીંદીઓની એક મોટામાં મોટી સ્ટોરી તરીકે પ્રતિષ્ઠા મેળવી. પાછળથી ત્રણે ભાગીદારો સદ્‌ભાવનાથી છુટા પડયા અને લુઆન્સ્યા અને ઓકનડીલમાં પોતાના સ્વતંત્ર વેપારો ખોલ્યા. શ્રી ચંદુભાઇએ ન્ડોલાજ પસંદ કર્યું અને ત્યાં ૧૯૫૨માં સી. સી. પટેલ એન્ડ કું.ના નામથી હોલસેલ સ્ટોરી ખોલી, જે આજે એક લીમીટેડ કનસર્ન છે અને તેઓ તેના મેનેજીંગ ડાયરેકટર હતા. તેમની સત્યનિષ્ઠા અને પ્રમાણીકપણાને લીધે કોપરબેલ્ટની આખી નેટીવ પ્રજામાં તેમજ આખા નોર્થ રોડેસીયામાં ન્ડોલાથી લીવીંગસ્ટન સુધી સઘળાઓમાં તેમણે ઉચ્ચ પ્રતિષ્ઠા મેળવી. ધનપ્રાપ્તિ થઇ છતાં તેમની નમ્રતાએ તેમને નહિ છોડયા. નાનપણથીજ તેઓ શ્રી અરવીંદના તત્વજ્ઞાનથી આકર્ષાયા હતા અને તેનો નીયમીત અને ઉંડો અભ્યાસ કરી તેઓ શ્રી. અરવીંદના ભકત બની ગયા. તેમના આખાં કુટુંબે પોન્ડીચરીમાં આશ્રમ જીવન સ્વિકારેલું છે અને ત્યાં મોટું ઘર બાંધી તે આશ્રમને દાન કર્યું છે પોતાના બે છોકરાંઓને તેઓ પરદેશ શિક્ષણને માટે મોકલી શકતા હતા પરંતુ તેઓ નૈતિક ઉન્નતિમાં વધારે માનતા હતા અને તેથી તેમને આશ્રમમાં મુકયા. પોતે પરોપકાર વૃત્તિના હતા અને તેથી જાતી, જ્ઞાતીનો ભેદ રાખ્યા સિવાય જે કોઇ પણ તેમને દરવાજે જતું તેમને તેઓ ઉદારતાથી દાન આપતા હતા. તેમના અનેક દાનોમાં તેમણે રૂા. ૧૦,૦૦૦ સોજીત્રામાં કુનેબા સાર્વજનિક મહીલા પુસ્તકાલયને આપ્યા હતા, પા ૧૦૦૦ ન્ડોલા હીંદુ સમાજને અને પા. ૭૫૦ નયરોબીમાં ગાંધી મેમોરીયલ એકેડમીને હમણાજ આપ્યા હતા.

તેમનું આખું કુટુમ્બ જે પોન્ડીચરીમાં છે તેના સ્વર્ગસ્થ એકલાજ નિભાવ કરનાર હતા. સ્વર્ગસ્થ પોતાની પાછળ પોતાના વૃદ્ધ પિતાશ્રી, કાકા, એક ભાઇ, પીતરાઇ ભાઇઓ, વિધવા અને બે છોકરાંને શોક કરતાં મુકી ગયા છે. ઇશ્વર તેઓની ઉપર આવી પડેલાં સંકટમાં તેઓને ધીરજ અને હીંમત આપે અને સ્વર્ગસ્થના આત્માને ચિર શાંતી આપે.

વિવિધ ખબરો

ગુનેગામાં જેને સ્થાન નથી

ના.	દેશ	વસ્તી
૧	ચીન	૬૦,૦૦,૦૦,૦૦૦
૨	સીલોન	૭૨,૯૭,૦૦૦
૩	નેપાલ	૭૦,૦૦,૦૦૦
૪	કોરિયા	૩,૦૦,૦૦,૦૦૦
૫	જાપાન	૮૩,૦૦૦,૦૦૦
૬	સ્પેન	૨,૭૯,૦૯,૦૦૯
૭	પોર્ટુગલ	૮૪,૯૦,૦૦૦
૮	ઇટાલી	૪,૭૯,૨૦,૦૦૦
૯	જર્મની	૮,૫૫,૯૦,૦૦૦
૧૦	મોંગોલિયા	૨૧,૦૦,૦૦૦
૧૧	લિબિયા	૨૧,૦૦,૦૦૦
૧૨	આયર્લેન્ડ	૨૯,૫૮,૮૭૮
૧૩	સ્વીટ્ઝરલેન્ડ	૪૭,૧૫,૦૦૦
૧૪	ઓસ્ટ્રિયા, હંગેરી, આલ્બેનીઆ બલ્ગેરિયા, રૂમાનિયા, ફિનલેન્ડ	૪,૪૨,૩૧,૪૧૧
		૯૫,૧૬,૫૨,૧૮૯

પ્રમાણિકતા

સૌરાષ્ટ્રના સુપેડી ગામના લોકોએ પ્રામાણિકતાનો એક સુંદર દાખલો પુરો પાડયો છે. આ ગામે જાહેર જગા ઉપર એક પેટીમાં પોસ્ટકાર્ડ તથા કવર વેચવા માટે રાખેલાં. જેને જોઇતાં હોય તે પેટીમાં પૈસા નાખીને લઇ જતા હતો. રોજ સાંજે હિસાબ ગણવામાં આવતો. પંદર દિવસ સુધી આ રીતે હિસાબ તપાસાયો તો પૈસા પુરા જોવામાં આવેલ અને લોકોની પ્રમાણિકતા સાબીત થયેલી. એ અખતરો વધુ વખત સુધી લંબાવવાનું ગામે જાહેર કર્યું છે.

સુધારો

લીવીંગસ્ટનથી એક ખબરપત્રી તરફથી જણાવાય છે કે: તા. ૨૮–૧–૫૫ના 'ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન'માં શ્રી. ખુશાલભાઇ પટેલ તરફથી સોલ્સબરી ગુજરાતી શાળાને પા ૧ ભેટ અપાયો હોવાનું છપાયું હતું તેને બદલે લીવીંગસ્ટનની જનતા વતી પા. ૨૧ શાળાના બાળકોના મનોરંજક કાર્યક્રમ માટે પોષાક વિગેરે લાવવા ભેટ આપવામાં આવ્યા હતા એમ વાંચવું.

* * *

લીવીંગસ્ટનની ઇન્ડીઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના કેટલાક સભ્યો અત્રેની સ્ટાન્ડર્ડ બેન્ક ઓફ સાઉથ આફ્રિકા લી.ના મેનેજર મી ડેવીસ નિવૃત્ત થતા હોવાથી તેમને વિદાય આપવા બેંકમાં ગયા હતા. મી. અને મીસીસ ડેવીસને હાર–તોરા આપવામાં આવ્યા હતા અને મી. ઓઝાએ ઇન્ડિઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ વતી એક સુંદર ઘડીયાળ ભેટ આપ્યું હતું સમયના અભાવે–ટીપાર્ટી આપી નહોતી શકાઇ.

હીંદી કોમના કેટલાક ભાઇઓએ મેનેજરને સનડાઉનર પાર્ટી આપી હતી જેમાં ઘણાં યુરોપીયનો હાજર રહ્યા હતા.

લ્યુઇસટ્રીખાર્ટમાં અવસાન

(૫૮ પાનાનું અનુસંધાન)

અંજલીઓ અપાયા બાદ દરેક વર્ગના લોકોની મોટી હાજરીમાં અગ્નિ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યો હતો.

[અમે દલગીર છીએ કે શ્રી નારણભાઇ ડુંગરશીના શોકજનક અવસાનના ખબર અમને ઘણાજ મોડા મળ્યા હતા જેથી તેની નોંધ લઇ શકાઇ નહોતી તેમની કારકીર્દી વિષે ઉપર લખાઇ ગયું છે તેમાં કશું ઉમેરવાપણું રહેતું નથી. સ્વર્ગસ્થના કુટુંબીજનોને થએલી મહાન ખોટમાં તેઓ પ્રત્યે દિલસોજી દર્શાવવામાં તેમજ સ્વર્ગસ્થના આત્માને ચિરશાંતી માટે પ્રાર્થના કરવામાં સ્વર્ગસ્થને પીછાણનારા યુનીયનના સઘળા ભાઇઓ અમારી સાથે સામેલ થશે જ.—તંત્રી ઇ. ઓ.]

આભાર

ડુંગરશી મોરારજી એન્ડ કંપનીના માલીક શ્રી નારણદાસ ડુંગરશીના એકાએક અવસાનમાં જે જે [illegible] એ યુનીયન તેમજ યુનીયન [illegible] તારો, ટપાલો, તેમજ ટેલીફોન [illegible] દિલસોજી દાખવેલ, અને દુર [illegible] સ્મશાન યાત્રામાં હાજરી આપવા પધારેલ, તેમજ પુષ્પાંજલીઓ મો[illegible] લાવેલ છે તે બદલ પેઢીના મેનેજર શ્રી વસંતરાય જયાશંકર દવે સૌ પોતાની વતિ, સ્વર્ગસ્થના કુટુમ્બી વતિ, તેમજ કંપની વતિ આ દ્વારા અંતઃકરણપુર્વક આભાર છે.

બુકકીપીંગ, ઇનકમ ટેકસ રીટ લાઇસેન્સીંગ રેવન્યુ કલીયરન્સ ઇનસ્યોરન્સ માટે મળો :

આર. વીઠ્ઠલ

૨૧૩ મેકોસા હાઉસ, ૧૭ કમીશનર સ્ટ્રીટ, સેકન્ડ ફલોર, ફેરેરાસ્ટાઉન, જોહાનીસબર્ગ, ફોન ૩૩–૬૬૫૪.

જાહેર ખબર

આથી જણાવવામાં આવે છે કે કાઠીયાવાડની શ્રી માયાવંત એસોસીએશનની મીટીંગ રવીવાર તા ૨૦ ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૫ના રોજ બપોરે બે વાગે ડરબનના ૧૯૫ વેરવીક એવન્યુના સ્થળે મળશે. ઉકત સંસ્થાના સઘળા સભ્યોને હાજર થવા નમ્ર વિનંતી છે.

કાર્ય: (૧) એસોસીએશનની પ૬/૫૮ વીકટોરીયા સ્ટ્રીટ ડરબનની મીલકતના વેચાણના નાણાના કાઠીઆવાડના હિસ્સાનું શું કરવું એ પર વિચારણા (૨) સામાન્ય.

ટપુ કાળા
મીટીંગ બોલાવનાર.

શિક્ષકો જોઇએ છે

ઉપરોકત સમાજની શાળા માટે અનુભવી અને સેવાભાવી ચાર ગુજરાતી શીક્ષકોની જરૂર છે.

લાયકાત સાથેના અરજી પત્રો નીચે જણાવેલ શરનામે તા. ૨૦ માર્ચ ૧૯૫૫ સુધીમાં મળી જવાં જોઇએ.

લાયકાત અને અનુભવ મુજબ પગાર આપવામાં આવશે.

ડી. ડી. પટેલ,
એન. એમ. પટેલ.
સમાજની મંત્રીઓ.

૧૫૩ બુમ સ્ટ્રીટ, પ્રીટોરીયા.

સોક્રેટીસની સફર

હીંદના ગ્રામ્ય જીવન વિશે લેખો સવાલ જવાબ રૂપે આ પુસ્તકમાં સોક્રેટીસના વીચારો દર્શાવ્યા છે.

કીમત શી. ૩–૬

'Indian Opinion', P. Bag.
Phoenix, Natal.

Phone 22505 Tel. ADD.: "GANDABHAI"

The Home Of INDIAN SWEETMEATS.

G. C. Kapitan & Son

Vegetarian Restaurant

Upcountry customers are requested to send their **POSTAL ORDER** with their orders.

Write For Price List.

બહારગામના ગ્રાહકોને ખાસ સુચના

ઓર્ડર સાથે પોસ્ટલ ઓર્ડર મોકલવા મહેરબાની કરવી. મીઠાઇની કીંમત ઉપરાંત નીચે મુજબ પોસ્ટેજ ઉમેરવા વિનંતી છે.

ના. રોડેશીયા શી. ૧-૦ રતલે. સધન રોડેશીયા ૯ પેની રતલે. યુનીયનમાં ૩ પેની રતલે.

પ્રાઇસ લીસ્ટ મંગાવો

154 GREY STREET, DURBAN.

PHONE 33-2651

MASTER BROS.
(PTY) LTD.

MANUFACTURERS OF LADIES' & GIRLS' STRAW & FELT HATS
WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES
33 West Street, JOHANNESBURG.

માસ્ટર બ્રધર્સ (પ્રો.) લીમીટેડ

હોલસેલ મરચન્ટસ એન્ડ ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર્સ

રેશમી તેમજ સુતરાઉ કાપડ, ઉલન રગ્સ. બ્લેન્કેટસ—બધી જાતો માટે જાત જાતનો માલ. તેમજ કેપડીબીન. જ્યોરજેટ સાડીઓ વીગેરે માટે હમારે ત્યાં પ્રથમ તપાસ કરવા ભલામણ છે.

૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.

ફોન: ૩૩-૨૬૫૧

ધીરૂભાઈ પી. નાયક

મુસાફરી. વીમાનાં અને જનરલ એજન્ટ

હીંદુસ્તાન અગર દુનીયાના કોઈ પણ ભાગની હવાઈ દરિયાઈ અગર જમીન માર્ગે મુસાફરી કરવા ઘરે બેઠા અમારી મારફતે બુકીંગ કરો.

જીંદગી, આગ, ચોરી, હુલ્લડ, અકસ્માત, પ્લેટગ્લાસ, વિગેરેના વીમા અમે ઉતરાવી આપીએ છીએ.

ઈન્કમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, હિસાબના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ ક્લીયરન્સ સર્ટીફીકેટ કે વેપારના લાયસેન્સો પાસપોર્ટ તેમજ ઈમીગ્રેશનને લગતી બાબતોમાં કંઈ પણ ફી લીધા વિના અમે મફત સલાહ આપીએ છીએ.

નેશનલ મ્યુચ્યુઅલ લાઈફ એસોસીએશન ઓફ ઓસ્ટ્રેલીયા, ચાર્ટરર્ડ ઈનશ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધિ.

Phone: 33-9033. 29e Commissioner Street, JOHANNESBURG.

સોપારી સાથે ખાવાના પાન

પાનનો ઓર્ડર મોકલતી વખતે ઉગાડનાર ને પરબારૂં લખતાં નહિ ચુકશો.

કોઈ પણ જાતના અને કોઇ પણ જથામાં હોલસેલ ભાવે.

આખું વર્ષ પુરા પાડીશું.

અજમાવી ખાત્રી કરી જુઓ.

નીચેના શીરનામે લખવાનું નહિ ચુકશો:

COTTON LANDS BETEL LEAVES GROWERS CO., P. O. Box 7, VERULAM, NATAL.

લગ્ન પ્રસંગો માટે

અમને મળો.

સુરતી જમણના અમે સ્પેશ્યલીસ્ટ છીએ.

શ્રી કેપીટનની અંગત દેખરેખ નીચે યુનીયનના અને રોડેસીયાના કોઈ પણ ભાગમાં તમારે મુકામે આવી રસોઈ કરવાનો અમે કન્ટ્રાક્ટ લઈશું.

કેપીટન્સ બાલ્કની હોટેલ

(ધી કોર્નર મીઠાઈ હાઉસ)

ગ્રે અને વિકટોરીયા સ્ટ્રીટના ખુણાપર — ડરબન.

ફોન નંબર ૨૩૪૧૪ ટેલીગ્રામ: KAPITAN.

તાજું ઉમદા ફ્રૂટ

ડરબનનું ટકાઉ આદુ ૧૦ પેની રતલ, મોટી કળીનું લસણ શી. ૧-૬ રતલ, અથાણા માટે કાચી કેરી શી. ૫-૦ ૧૦૦. પાપડ શી. ૮-૦ ૧૦૦. પોસ્ટેજ જુદું.

કપુરી અને સેવલી પાન શી. ૫ રતલ; પોસ્ટેજ જુદું. ગોળ બાસ્કીટ શી. ૧૦-૬ ડઝન; લાંબી અને સ્કવેર બાસ્કીટ શી. ૧૬ ડઝન.

હમો ચોખા, દાળ વિગેરે દરેક જાતની ગ્રોસરી અને મસાલો રાખીએ છીએ.

રોડેસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બેલ્જીયન કોંગોના ઓરડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી કોઈ પણ વસ્તુ પરમીટ કઢાવી મોકલશું.

All prices subject to Market fluctuations.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.
WHOLESALE FRUIT MERCHANTS
P. O. Box 251. DURBAN.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

બેડરૂમ સુટ, ડાઈનીંગરૂમ સુટ, વોર્ડરોબ, ડરેસીંગ ચેસ્ટ, સાઈડ બોર્ડ ઓફીસ ડેસ્ટ, બુક કેસ, ટેબલ, તદન કીફાયત ભાવે ખરીદી શકશો. જાતે પધારી લાભ લેવા ચુકશો નહિ.

—બોકસ, ટેબલ અને કીચન ડરેસર—

જે હમારી દેખરેખ નીચે તઈયાર થાય છે. તેનો સ્ટોક હમેશા તઈયાર રહે છે. માલ રોકડા ભાવોના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો અને વેપાર આગળ વધારો.

L. MISTRY
51 BREE STREET, BURGERSDORP, J'BURG.
PHONE 33-4691. BOX 2526.

K.M.Lodhia & CO.

Manufacturing Jewellers and General Dealers

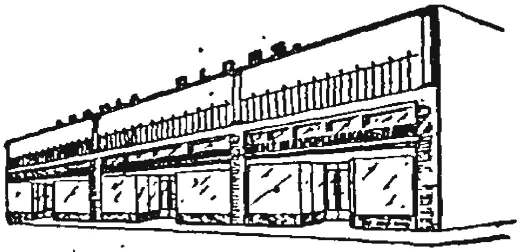

22 ct Jewellery made to order in latest designs

બાવિસ કેરેટ

સોનાના દાગીના ખાસ અમારી જાતી દેખરેખ નીચે અમને અપાયલું કામ સંતોષ પામે એવી રીતે કરીયે છીએ.

નેકલેસ, જુદી જુદી ડીઝાઇનની બંગડી અછોડા, સાડીની પીન, વીંટી બકલ્સ એરીંગ વીગેરે બનાવીએ છીએ.

106 Prince Edward Street, Durban.

છેલ્લામાં છેલ્લી હિંદુસ્તાની રેકોર્ડો

			પા.	શી.	પે.
અનારકાલી	૬	રેકોર્ડો	૨	૬	૬
આન	૫	,,	૧	૧૮	૯
જાલ	૪	,,	૧	૧૧	૦
અલબેલા	૬	,,	૨	૬	૬
અમ્બર	૬	,,	૨	૬	૬
અફસાના	૫	,,	૧	૧૮	૯
દીદાર	૫	,,	૧	૧૮	૯
બાઝી	૪	,,	૧	૧૮	૦
ડાગ	૪	,,	૧	૧૧	૦
હમલોગ	૪	,,	૧	૧૧	૦
બુટ પોલીશ	૪	,,	૧	૧૧	૦
પુનમ	૩	,,	૧	૩	૩
દાસતાન	૫	,,	૧	૧૮	૯

નીચેની કવાલીની રેકોર્ડોનો અમારી પાસે મોટો સ્ટોક છે: પંકજ, મલીક, કાંચવાળા, શેખલાલ, ઈસ્માઈલ આઝાદ, યુસુફ આઝાદ, કલાન ખાન, વલાટ માહમુદ, ઈબ્રાહીમ ઈકબાલ વિગેરે.

સીંગલ રેકોર્ડોની કીમત શી. ૭ ૯ પોરટેજ અને પેકીંગ જુદું.

આખાં યુનીયન અને રોડેસીયાથી C.O.D. ના ઓર્ડરો સ્વિકારવામાં આવશે.

પોરચુગીઝ ઇસ્ટ આફ્રિકાથી કેશનાજ ઓર્ડરો સ્વિકારવામાં આવશે

અમે અંગ્રેજી ફીલ્મ ઇન્ડિઆના એજન્ટ છીએ. છુટક નકલની કીંમત શી. ૭-૬ પોરટેજ સાથે. વાર્ષીક લવાજમ પોરટેજ સાથે પા. ૪-૦-૦.

આઝાદ કે કે,

૧૧. કોર્ટ સ્ટ્રીટ—પહેલે માળ, જોહાનીસબર્ગ.

પી. ઓ. બોકસ ૩૩૭૯ ટેલીફોન: ૩૩૮૫૮૩.

દીવાળી બાદ મળેલા નવીન પુસ્તકો

ભાવમાં ખાસ ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે. વ્હેલો તે પ્હેલો.

	શી.	પે.
(૧) ચરિત્ર રત્નો ભાગ. ૧-૨	૨૨	૬
(૨) રસીલાનું રસોડું	૧૩	૬
(૩) ભગવદ્ગીતા	૪	૯
(૪) નવમદ વિધાન (મહોની શાની માટે)	૪	૯
(૫) સોળ સોમવારની કથા	૨	૬
(૬) શીવ પાર્વતીની પ્લાસ્ટર કાસ્ટ મુર્તી (રંગને માટે)	૧૫	૬
(૭) સત્યનારાયણની કથા	૨	૬
(૮) ચંડી પાઠ	૫	૬
(૯) દેવ દેવીઓનો આરતી ચાર્ટ (હિંદીમાં)	૩	૯
(૧૦) નકશાઓ, હીંદુસ્તાન અને પાકીસ્તાન છુટા નકશાઓ	૫	૦
(૧૧) નાની નાની નવલીકાઓ પાંચનો સેટ.	૧૦	૬

ચમકતી ચંદા, મન્દુલાલા, મારી પાડોશણ, ચતુરભ બીના પરાક્રમો, સાહસ કથા, બુધ્ધી સાગર, ગગો પરણ્યો વિગેરે.

Obtainable from:

BHARAT MUSIC SALOON AND BOOKSELLERS

(Corner Grey & Lorne Streets)

286 Grey Street,
Phone: 26070,
DURBAN.

Are You a subscriber of 'Indian Opinion' If not, Why not?

એટલું તમે જાણો છો કે કેનેડાની વિશ્વ વિખ્યાત કંપની

સન લાઈફ ઓફ કનેડા

ઉપરોક્ત કંપનીના હમો સત્તાવાર એજન્ટ છીએ.

ઉપરાંત

દક્ષિણ-આફ્રીકાની વરિષ્ઠ અદાલતની કેપ ઓફ ગુડ હોપ પ્રોવીન્સીયલ ડીવીઝનના સરકાર તરફથી નીમાયેલા અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી ભાષાન્તરકાર છીએ તેમજ અત્રેની ઈમીગ્રેશન અંગેનું કોઈ પણ જાતનું કામકાજ વિના. વીલંબે. ત્વરીત ગતીએ થઈ શકે છે.

1. Wherever there is a particular Life Assurance Problem a Sun Life of Canada Plan can solve it.
2. Prompt settlement of claims is a maxim of the Company's Management.
3. During 1951 the Company paid over £31,000 000 to annuitants, policy holders and their families.

The Sun Life of Canada is a Leader in World Wide Assurance.

Consult us first.

C. C. PALSANIA

GENERAL AGENT

Business, Estate, Financial, Insurance and Immigration Consultant.
Sworn Translator.

100 Sir Lowry Road, — CAPETOWN
P.O. Box 4624. Phone 32390.